47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2516 ՇԱԲԱԹ 1912 ՄԱՅԻՍ 5-18

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I EFKIAR
54 Grand' Rue de Pera Porte 54
Constantinople
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒՍ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՏ ՁԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیاز اوحانس فرید
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٤

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԻՆ·	ՎԵՑՍՍ·	ԵՒՄՍԵ·
Պոլսոյ համար	80 Ղշ·	45	25 Ղշ·
Գաւառներու համար	80 „	45	25 „
Արտասահմանի „	25 Ֆր·	14	8 Ֆր·

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ·, մէկէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։
Մ.

10 ՓԱՐԱ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԾԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՄԵՐ ՄԷԿ ՅԱՒԻԼ Կ'ԸՍԵՆՔ

ՅԱՒԴ ԸՍԷ ՈՐ ԴԱՐՄԱՆԸ ԳՏՆԵՍ
(Թուրք առած)

Միամտութիւն չունիմ ոմանց պէս հաւատալ ձեւացնելու թէ երեսուն տարուան փոխարէն մը երեք տարիէն կարելի է վերադրել։ Ասիկա՝ առնուազն անբնական է։ Եւ այս իսկ պատճառով է որ չեմ հաւատար թէ այն կասկածամտութիւնը և անվերջանալիութիւնը որ կայ հայ և թուրք ցեղերու միջև, անհետացած պիտի կրնար լլալ քանի մը կարճ տարիներու ընթացքին, զոր բոլորելու վրայ ենք ա՛յնքան տամանքով ու զոհաբերութիւնով։

Ցեղերու մերձեցման բարդը իրենց ձեռքին մէջ կը կրեն ժամուլը և մտաւորականութիւնը։ Ասոնք են որ պիտի դանդեն նախապաշարման ամբարտակները և պիտի վերացնեն աւերակները։ Ասիկա և սրբազան պարտականութիւնը մտաւորական այն սերունդին որ կ'ուզէ վերապրիլ, ու վերկենցաղ նաեւ ապրած աշխարհը՝ իր տարբերով։

Իր այս պատասխանատու պարտաւորութեան մէջ ո՛րչափ գիտակցութիւն և անկեղծութիւն ունի արդեօք թուրք մտաւորականութիւնը որմէ կը բղխի այս երկրին մէջ ամէ՛ն բան, և որ ինքզինքին մէջ կոչում և ինքնավստահութիւն կը զգայ տիրող տարրը, ուժը բլլալու։

Թուրք մտաւորականի մէջ վերջերս նշմանակելի պայքար մը տեղի ունեցաւ երիտասարդութեան, երիտասարդ մտաւորականութեան դէմ, իբր ջղաղուրկ, թոյլ և սնոտի զանգուած մեղադրելով թուրք նոր սերունդը զոր արթնցնել կը փորձեն վարչական գրիչները, իրենց փորձերովը։

Կարելի է որ, այդ սերունդը, ինքն իր մէջ կենսաղուրկ և տարանջատ յորինուածքներ մը ունենայ, բայց ես այդ վիճակը չեմ նշմարեր հոն՝ ուր ցեղական ձայնը կը խօսի։ Թուրք մտաւորականութիւն մը կայ, և մի՛ է ամբողջովին, երբ թրքութեան զգացումը շոյող, գգուող դրօշ մը կայ պարզուած։ իսկ մենք զայն ի տո՛ւր կը փնտռենք երբ հարկ է դնել ուրիշ ազգի մը չինուածանիւթերուն քով։

Քանի մը փաստեր։—

Տեսած էք որ թուրք մամուլը տեւական և խղճա՛ին կերպով զբաղած բլլար հայկական ցաւերով՝ որոնք այս երկրին բաւերն են։ Մեր ամէնէն մեծ վէրքը՝ հոգային հարցը զբաղեցուցած է այդ մամուլը ա՛յն ատեն միայն՝ երբ հարկ եղած է բսել թէ Քիւրտերուն ալ զրկանք պէտք չէ բլլայ և չպիտի՝ բլլայ այդ խնդրին կարգադրութիւնով։ Իսկ բնա՛ւ, բնա՛ւ չեն զբաղիր հայկական շրջանակներու անապահովութիւնով ու սպանութեան երեւոյթներով։ Ատանայի ազէտին ա՛յնքան տեղ չյատկացուցին որչափ կը յատկացնեն, օրինակի համար, Կրէտէցի խլամի մը սպանութեան (*)։

Թողունք այս քաղաքական հարցերը։ Երթանք դէպի պատմականը և սոսկական մտաւորականը։

Զեմ գիտեր հանդիպա՞ծ էք թուրք պատմագրի մը որ մասնաւորաբար յիշատակէր Դաւազ Յարութիւն ամիրայի փրկարար ծառայութիւնը՝ երբ հայրենիքը — օսմանեան հայրենիքը— վտանգի տակ էր։

Զեմ գիտեր թէ տեսա՞ծ էք Միտհաթ փաշայի ընդարձակ կենսագրութեանը մէջ գէթ յիշատակութիւնը Գրիգոր Օտեանի անունին, որ, մեր ծանօթութեան համաձայն, անբաժան է Օսմ. Սահմանադրութեան հիմնադրին յիշատակէն, իբր անոր օժանդակներէն և խորհրդականներէն մէկը։

Զրաղանի պալատին հրկիզման առթիւ թուրք թերթի մը մէջ արդեօք հանդիպեցա՞ք թէ ճարտարապետական այդ հանճարեղ պալատը կերտուածքն է Հայու մը որ ունի նաեւ ուրիշ յայտնի յիշատակներ։ մինչ գրեթէ միյա զուվեսը կը կարդանք վէտտատ պէյի, իր ամէնէն անշան գործերուն մասին իսկ։

Եւ վերջապէս—չյիշելով հոս Հրատարակչական առթիւ թուրք մտաւորականութեան հետ փորձուած եղբայրակցութեան ձախողանքը—ամենասոսկային ապերախտութեանց, Մնակեանի յոբելեանն առթիւ պարզուած տխուր պատկերը։ Մնակեան որ թրքութիւնը փրկած է «զարակէօզ»ի, «Իպիշ»ի և «օրթա-օյուն»ի խայտառակութիւններէն, ստեղծած լարձրացուցած էր թուրք բեմը քաղաքակրթական իմաստով և կրթած էր երկու սերունդ, նոյնիսկ անոնք ապահովաբար որ այսօր երկիրը կը կառավարեն, չէի կրնար ըմբռնել թէ ա՛յնքան արհամարհանքի արժանի պիտի բլլար։

Ո՞ւր էին, կը հարցնենք այն գրիչները որոնք Պիւրհանէտտինի մը խեղուները կ'աստուածացնէին, ո՞ւր էին այն մտաւորականները որոնք թուրք ըմբիշի մը ֆիզիքական յաղթանակներովը կ'արբենային, ո՞ւր էին անոնք որ թուրք սերունդին տկարութիւնը կ'ողբան, ո՞ւր էին այն ազատական սպաները որոնք բերայի զարեջրատունները և թատրոնները կը լեցնեն։ Ո՞ւր է կենդանիներու պաշտպան ընկերութեան անդամ Անվէտ Բիզա պէյ։ Երիտասարդ Թուրքիա աւելի ապերա՞խտ եղած է արդեօք քան հին Թուրքիան, որովհետեւ այն ատեն, Մնակեանի սուտ մահուան մէկ լուրին վրայ թուրք մամուլը խմբագիրներուն՝ հայկական ցաւերով զբաղիլ։ Այդ մասին մտէն ծանօթութիւն ունեցող մը չպիտի զրէր նմանօրինակ ոչինչ։ Որովհետեւ այդ թարգմանիչները իրենց պաշտօնը կը կատարեն. բայց թերթին վարիչներն են որ, հարկաւ իրենց տեսակէտին յենլով. ամբողջովին կը յապաւեն թարգմանութիւնները։ Ասիկա ալ թուրք մամուլին ընդհանուր մէկ ուղղութիւնն է, որ հարկաւ իր լրին փաստերը ունենալու է։

Ինքզինքը կրախտագէտ արտայայտեց մինչ հիմա, ո՛չ իսկ տող մը նուիրեց այս յիշատակելի յոբելեանին առթիւ, նոյնիսկ ամէնէն աւելի մտաւորական ճանչցուած մէկ թերթը, որ կը կոչուի «Հագ» (իրաւունք)։

Ասիկա ես պատահական երեւոյթ մը չէ որ կը նկատեմ, այլ ախտանիշ մը, ազգայնական հիւանդութեան մէկ բորբոքումը և ոչ ուրիշ բան։ Որովհետեւ, այսօր թող փորձեն, օրինակի համար Ֆէհիմ կամ Հասան դերասաններուն յոբելեանը տօնելու և պիտի տեսնէք թէ ի՞նչ խանգավառութիւն պիտի ուղղտանայ, ինչպէս անցեալները եղաւ թուրք ազգային երաժշտական հանդէսի մը առթիւ։

Այս երեւոյթը սակայն քաղաքական է և յուսաւոր՝ ինքն իր մէջ։ Ամէն անհատ ինչպէս որ ազատ է ինքնաշխատութեան և մրցումի համար, նոյնն են ցեղերը, և այս իսկ կը կազմէ յառաջդիմութեան լծակը։ Թուրք մտաւորականութեան այդ արթնացումը երբեք չենք մեղադրեր, ընդհակառակը կը ծափահարենք և կը համակրինք, որովհետեւ մենք ալ իրենց հետ ենք իրենց յաջողութիւններուն կամ ձախողութիւններուն պահուն։ Բայց մենք սաստի մեր լեզուները կը քանանք հոն՝ ուր իրենցմէ մէկին կը զոհեն ուրիշին դասը, ո՛չ միայն կը զոհեն, այլ կ'արհամարհեն ու կը մոռնան։ Օրինակները վերն են։

Զեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ թուրք մտաւորականները չեն համարձակիր թուրք շրջանակի մէջ հայասէր, հայամէտ երեւալ, երբ հայամոլներ կը ցուցնեն ինքզինքին՝ զուտ հայկական շրջանակի մը մէջ զանուած ատեններին։ Մենք ո՛չ այդ խուսափումը կ'ուզենք գուրսը, և ոչ ալ այդ ծայրայեղ համակրանքը՝ ներսը։ կ'ուզենք որ անոնք մեզի հանդէպ բլլան ամէն տեղ չիտակ և արդար կերպով բարեացակամ։

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ այսչափ սարսափ Հայ անունէն՝ անհատաբար իսկ առնուած։ Ինչո՞ւ այսքան անարիւրութիւն և մոռացում՝ Դաւազի մը, Օտեանի մը, Պալեանի մը, Մնակեանի մը համար, որոնք իրենց ամբողջ կեանքը նուիրած են Թուրք ցեղին և հայրենիքին։

Երախտագիտութիւնը հարկ մըն է որ չպզտիկցներ արտայայտողը՝ բայց կը քաջալերէ և կը պարտաւորցնէ դեմացինը։ Նոյնպէս վեհանձնութիւնը և ազնուութիւնը երբեք չի խանգարեր մեծութիւնը, այլ կը դրաւէ պզտիկները։ Թուրք մեծ ազգին կրնէ նրբամտութեան այսքան պարզ ըմբռնում մը և արտայայտութիւն մը դէպի պզտիկ Հայ ազգը, չա՞տ բան պիտի կատարէր այն մերձեցման ճամբուն մէջ, որ ամենօրեայ քարոզն է Թուրք մտաւորականութեան։ Այսչափ ցոյց նոյն իսկ կրնան ընել և պէտք է ընեն «տիրող» ազգերը՝ իրենց «հպատակ» ազգերուն կարողութեանց հանդէպ, եթէ կ'ուզեն որ իրենց տիրապետութիւնը քաղցրացնեն։

Ասիկա մեր ազգային մէկ ցաւն է որ կ'արտայայտենք մտաւորական Թուրքիոյ, որմէ մենք չենք ժտածեր սարսափիլ ու հեռանալ ինչպէս ինքը կ'ընէ։ Բայց երբ կը տեսնենք իրեն եղբայրակցական ամենօրեայ սրտառուչ կոչերը մեզի և նաեւ իր սրտաբեկիչ այս ընթացքը, իրաւունք չունի՞նք զոչելու։

— Մենք ալ, Հայերս, չինական պարիսպներ կանգնենք մեր ցեղային հաղորդակցութեանց եզերքը, մեր կարողութիւնները ծառայեցնենք միայն մեզի համար և մեր ցեղական փառքին յիմարանքով միջակութիւնները աստուածացնենք ու մեւաներուն մեծութիւնները արհամարհենք, մոռնանք. վառենք համամարդկային և հայրենակցական մեր զգացումները ազգայնութեան մոլեռանդ հնոցին մէջ։

Ո՛չ, մենք չենք ըսեր և չենք ուզեր ըսել այս բանը, որովհետեւ գիտենք թէ ասիկա թշնամական խօսք մըն է այս հայրենիքին, այս երկրին և ժողովուրդներուն համար, և մենք այդչափ կարճատես ու տկարամիտ չենք կրնար բլլալ։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԷՋԵՐ

ԱՆՑԵԱԼԻ ԴԷՄՔԵՐ

Գ.

Օտեան իր քաղաքագէտ մարդ միյա հակառակ հանդիսացաւ և Ռուսիոյ ազդեցութեան, որմէն կը վախնար թէ՝ Օսմանեան պետութեան քայքայումը, թէ՝ Հայութեան փճացումը։ Հիմնական Հայ սերունդն ալ Հայաստանի թշնամին Ռուսը համարելով՝ բնականաբար կը յարդէ ու կը մեծարէ յիշատակը Հայ քաղաքագէտին որուն աւանդութեանցը հաւատարիմ կը մընայ։

Բարեկարգեալ Թուրքիա մը միայն պիտի կրնար հարուածել Ռուսիոյ արեւելեան քաղաքականութիւնը, և Օտեան Օսմանեան Սահմանադրութեան մէջ կը տեսնէր Թուրքիան բարեկարգելու միակ հնարաւորութիւնը, ուստի և Միտհաթ փաշային հզոր ազակիցը եղաւ։ Անշուշտ այդ Սահմանադրութիւնը որ Միտհաթեան կը կոչուի, մեզի չի կրնար գոհացնել մեր այժմու ըմբռնումով, բայց Օտեան որ իր միջավայրը լաւ կը ճանաչար, ինչ որ հնար էր լաւագոյն ընել՝ անոր յաջողութեանը կը մասնակցէր։ Կը հաւատար թէ Հայ տարրը, հակառակ իր փոքրամասնութեան, պիտի կրնար օսմանեան ազգային ժողովին մէջ ազդեցիկ դեր կատարել։ ու փորձով իսկ տեսանք թէ Հայ երեսփոխանները (եօթանասնական թուականներուն) թէ՝ պերճախօս ատենաբաններ եղան հոն և թէ՝ ճարպիկ վարիչներ։

Պերլին Հայ պատգամաւորութեան մը առաքումը Ներսէս Պատրիարքին ու Օտեանին գործը եղաւ։ Այդ առաքումն համար կատարուած խորհրդակցութեանց մէջ մեծ բաժին ունեցան ուրիշ Հայ էֆէնտիներ ալ, որոնք անչահախնդիր ազգասիրութեան համբաւ մը երբեք չվայելեցին։ Գաղանիք մը կը մնայ թէ Դրան Հայ պաշտօնեաներ ինչպէ՞ս կրցան անիներև կերպով ձեռնարկներ ընել այդ առթիւ։ Օտեան որքան որ ալ ազդասէր էր և Միտհաթ փաշային վրայ ազդեցիկ, բայց և այնպէս իրեն ներելի չէր բացարձակ կերպով պաշտպանել ծրագիր մը որուն կը թշնամանք ընդունի թէ Ներսէս պատրիարք Սան-Սթէֆանօ դիմելով Հայաստանի համար ձեռք չբերաւ այն առաւելութիւնները զոր կը յուսար։ Հայոց պատրիարքին Ռուսերու դիմումը՝ Հայաստանի վրայ Ռուսիոյ տիրապետութիւնը դիւրացնելու պատրուակ մը հայրթյթը էր։ ու կրնանք ենթադրել թէ դառնապէս զղջացած էր վերջէն։ Օտեան լաւագոյն կը համարէր Հայաստանը Թուրք իշխանութեան տակ պահել, որով երբէք չկորնցնել ապագայ բարեւաւման մը յոյսով, քան թէ բարեկարգելու պատրուակով վերջնապէս ոուսացնել հայրենիքը։ Հաւանական է նաեւ որ կիպրոսի դաշնագրին նախապատրաստութեանցը տեղեակ բլլար, և լուրջ բարեկարգութիւններ սպասէր Հայաստանի համար անգլիական ապագայ հովանաւորութենէ մը, հետեւաբար Հայ ազգին համար օգտակար համարէր 16րդ յօդուածին ջնջումը։

Ամէն պարագայի մէջ, Օտեան իբր փորձ քաղաքագէտ մարդ, անշուշտ չէր կրնար դրական կերպով մտքէն անցնել թէ պետութեանց պարզապէս ծրագիր մը ներկայացնելով կարելի էր Ներսէսի նպատակը իրականացնել։ Անշուշտ Թուրք նախարարներն ալ այս համոզումը ունէին, ուստի ամէն դիւրութիւն ընծայեցին պատգամաւորութեան առաքումին, մինչև իսկ ծածկագիր հեռագրի արտօնութիւն տալով։

Ու յետոյ, ո՞վ գիտէ։ Օտեան բանաստեղծ էր, երազանքի մարդն էր, իր ազգին արտադրութիւնն էր։ Ներսէսի ու իր սրտերուն առիւծ «Թերե՛ւս» մը ներկայացա՞ւ։ Ինչ կը պահէր Անծանօթը։ Անծանօթը չէ՞ որ շատ անգամ կը վճռէ ազգերուն ապագան։

Միտհաթեան Սահմանադրութենէն մինչև Պերլին, Օտեանին, ինչպէս և Ներսէսին հայկական քաղաքականութիւնը խառնուրդ մը եղաւ ողջմտութեան ու ինքնախաբէութեան, իրականին գիտակցութեան ու երազանքին։ Հայ ժողովուրդն ալ առնոնցմէ վերջ, իր քաղաքական ուղղութեանը մէջ ճիշտ ու ճիշտ Ներսէսի մը, Օտեանի մը հետեւող եղաւ։ Եւ ահա թէ ինչո՞ւ այդ երկու անձնաւորութիւնները Հայ ազգին ապագային վրայ մեծապէս ազդեցին։ Անոնց քաղաքական ուղղութիւնը ո՛ և է դրական բարիք չարտադրեց Հայ ազգին, բայց և այնպէս սիրելի ու ժողովրդական կը մնան։ Հայոց քաղաքական մտքին մարմնացումը եղան։ ու չատ անգամ աւելի իրենց սրտէն առաջնորդուեցան քան մտքէն։

* * *

Օտեանը երբ իբր գրագէտ կ'ուզեմ ուրուագծել, հին յիշատակ մը կ'արթննայ մտքիս մէջ։ «Աբրա Թօսթանթէ»ի թարգմանութեանը առթիւ, 1885ին, Օտեանի գրական ուղղութիւնը քննադատող յօդուած մը պատրաստած էի, բայց հրատարակման պահուն բացարութիւններս մեղմացուցի, գաղափարներս սակայն անփոփոխ պահելով։ Շատ քիչ անգամ պատահած է ինծի որ ինքնաբերաբար մեղմացնեմ հոչակաւոր անձնաւորութեանց հակառակող յօդուածներս։ Այդ յօդուածս իր չափաւոր ոճին մէջ իսկ բարեկամական չէր Օտեանի գրականութեանը, զոր ոչ ոք երբեք քննադատած էր մինչև այն ատեն, ոչ ալ անկէ ետքը քննադատած է։

Բարիզէն՝ Օտեան անձնական նամակով մը պատասխանեց։ հետաքրքրական էր այդ նամակը, չեմ գիտեր ինչ եղաւ։ անկի՞ւն մը մոռցուած է թէ 90ին և 96ին, իմ բացակայութեանս այրուած թուղթերուս մէջն է։ կը յիշեմ թէ 1885ին մտքիս ու սրտիս մէջեւ պայքար մը կը մղուէր գրութեանս ոճը մեղմացնելու հարկին համար։ Ու հիմա, տասնչորսնդ տարի ետքը, 1900ին, երբ գարձեալ կը վերադառնամ Օտեանի գրականութեանը, գարձեալ նոյն պայքարն է որ կը կրկնուի։ Ինչո՞ւ։

Ինչ որ գրած է Օտեան՝ նամակ, յօդուած, յառաջաբան, ամէնուն մէջ միյա իր սրտին տրտմութիւնը կը մերկացնէ։ Վիրաւոր հոգիով մարդն է։ Արտաքին երեւոյթներէն դատելով՝ Օտեան պէտք էր բախտաւոր մէկը համարուեր։ Թուրքիոյ մէջ քրիստոնէի մը վերաբերուած բախտաւորութեան գերագոյն աստիճանին հասած էր, Օսմանեան փառքերն ու պատիւները կը շռայլուէին իրեն։ ազդեցիկ ձայն ունէր Թուրք նախարարներու խորհրդին մէջ։ կեանքի հեշտութիւնները չէին պակսեր իրեն։ ու հայ ազգը վիճքը կը սիրէր, կը մեծարէր։

Ու սակայն իր հոգին տրտում էր։ Ինչպէս Հայրիկ օր մը Ազգային Ժողովին մէջ կը յայտարարէր թէ «Հայաստանի թշուառութեանց պատկերն եմ ես», նոյն և Օտեան կրնար ըսել։ «Հայ ազգին ցաւերուն պատկերն եմ ես»։ Իր տրտմութիւնը իր ցեղին ժառանգած էր։ Դուրսէն երջանիկ, ներսէն դժբախտ, ահա ինչ որ էր Օտեան, վասն զի սրտին խորէն դժգոհ կը մնար։

Հայը գարերու ստրկութեամբ այլեւս խոնջ ու յոգնած, իր երջանկութիւնը կեանքի նիւթական գոհացումներէն կը սպասէ։ Բանտորը իր օրական հացը կը հանէ, խանութպանը որ կը չահի, վաճառականը որ կը հարստանայ, պետական ծառայութեան մէջ գտնուողը որ մինչեւ աստիճան մը կը յառաջանայ թրքական պաշտօններու մէջ ու քանի մը չքաւոյն կը ստանայ, ամէնքն ալ «Փառք քեզ Աստուած» զոչելով ինքզինքին երջանիկ կը համարեն։ Ազնուական հոգին սակայն կը վերաթեւէ դէպի անհիւթական, բարոյական ընդարձակ մը ուր մինչև չհանի՝ տրտում է հոգին։ Վայելքը կ'ընդոստանայ ընդդէմ այն անհաւասարութեան որ բիրտ ոյժին ծնունդն է, ու մարդկային արժանապատուութեան զգացումը գերազանցօրէն ունենալով, ահեղաբար կը չարչարուի տրկութեան լուծին տակ։

(Շարունակելի)

(*) Քանի մը օր առաջ «Մանզումէ»ի մէջ Ս. Դաւթեան կոչ կ'ընէր թուրք թերթերու մօտ գտնուող հայ թարգմանիչ—

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԱՐԱՔ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ

(ՎԷՊ ԱԶԳԱՅԻՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Ը.

ՍԵՐԳԻՍ ՊԷՑԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

Աղան զարմացած անոնց կը նայէր։ Բան մը չէր հասկցած այդ չփոթութենէն որուն մատնուած էին երկուքն ալ։

— Այո՛, ըսաւ, Սերգիս պէյի հետ եկեր էր մինչեւ դուռը, բայց ան բաժնուեր ու ճամբան չարունակեր էր։

— Վստա՞հ ես, հարցուց Ալի։

— Զեմ գիտեր, բայց ինծի լուր տուողը այլազն էր, և Մարդար չատ լաւ կը ճանչնայ Սերգիս պէյը... Մնաց որ շատ դիւրին է հաստատելը... հիմայ՝ պարտէզին շրջանը ընելով սա պատուհանին առջեւէն պիտի անցնի անպատճառ։

Եւ աղան՝ քովընտի պատուհան մը ցոյց տուաւ։

Հալեթ ու Ալի արդէն իսկ անոր առջեւն էին, երբ տակաւին խօսքը չէր ամբողջացուցած, և անձկութեամբ փողոց կը նայէին։

— Իրօք ա՞ն է, Մնջեց Ալի՝ անսահման ապշութեամբ։

— Փա՛ռք քեզ Աստուած, գոչեց Հալեթ իր կողմէն, և խկոյն եղբօրդին ճամբելով, աղային հրամայեց որ ներս հրաւիրէ Դաւղէզ ամիրան։

Սերգիս պէյը ողջ տեսնելուն վրայ՝ երանգին արտայայտութիւն մը ստացած էր իր դէմքը։

Թ.

ՁԱԳԱՆՕՁ ԿԸ ԽՕՍԻ

Մոմհանէի ծովեզերքէն բաժնուելէն վերջ, մինչեւ Պէշիկթաշ, Դաւղէզ բերանը չէր բացած։ Գլուխը թաղած իր մուշտակեայ վերարկուին ահագին օձիքներուն մէջ, կը խոկար։

Եւ պատճառ ալ ունէր խոկալու։

Այդ գիշերուան դէպքերը, նախ իրեն դէմ՝ սխալմամբ կատարուած սպանութեան փորձը, Սերգիս պէյի գիշերանց Բերա գտնուիլը, զայն սպաննելու համար լարուած թակարդը, յետոյ Ձագանօղի ձերբակալութիւնը իր կողմէն, բոլոր ասոնք մտածման առատ նիւթ կը հայթայթէին իրեն։

Որամանկ ամիրան կը հասկնար որ այդ բոլոր դէպքերուն տակ թաքուն նպատակ մը կայ ծածկուած, բայց որքան ալ ճիգ կ'ընէր, կրկին չէր կրնար այդ նպատակին թափանցել։

Ցուսահատ չէր սակայն։ Չէ՞ որ Ձաքանօղ իր ձեռքն էր։ Անշուշտ պիտի կրնար դայն խոստովանցնել։ Այս հաւատքը մեծ էր իր քով, և ատոր աղբիւրը ո՛չ դրամն էր, ոչ ալ սպառնալիքը, այլ սոսկ իր անձնական ազդեցութիւնը։

Ձաքանօղի տեսակէն մարդիկը սպառնալիքի առջեւ մատնութեան դիմելու սովորութիւն չունէին, կեանքերնին վրայ կուտային բայց գաղտնիք չէին յայտներ։ Միւս կողմէ, ափ մը դրամի համար տասը մարդ սպաննելու պատրաստ էին ամէն վայրկեան, բայց նոյնիսկ ամէնէն շլացուցիչ դումարները չէին կրնար իրենց ընկերներուն դէմ դաւաճանութեան մղել գիրենք։

Այսպէս ուրեմն՝ ամիրան՝ յելուզակին լեզուն քակելու համար ո՛չ դրամին վրայ վստահութիւն ունէր, ոչ ալ սպառնալիքներուն։ Եւ եթէ յուսով էր դարձեալ թէ պիտի կրնայ Ձաքանօղը խօսեցնել, պատճառը այն խորը, անդիմադրելի ազդեցութիւնն էր զոր կրցած էր ձեռք բերել Պոլսոյ բնակչութեան բոլոր տարբերուն վրայ անխտիր, ամենարարձր դասակարգերէն սկսեալ մինչեւ ամենատարրինները։

Սուլթանին շուքն էր ամիրան։ Այսպէս կ'ընէին այն ատեն, եւ իրաւունքով։ Ինք ու Հալեթ այն երկու մարդիկն էին որոնց բացառաբար կը վստահէր Մահմուտ Բ.։ Եւ դիւրին չէր իրեն պէս կասկածոտ, դիւրախտոխ, քմահաճոյքներուն անձնատուր վեհապետի մը վստահութիւնը շահիլ, մանաւանդ պահելը։ Իրենց ոչինչ կը մերժուէր։ Երկուքն ալ կենային չունէին մարդ ազատել։

Հալեթ սակայն ժողովուրդին չէր խառնուեր։ Սիրտը նողկալի էր իրեն, հակառակ անոր որ ինք ալ չատ վարերէն բարձրացած էր։ Բայց Դաւղէզ անընդհատ շփման մէջ էր ժողովուրդին հետ, միյտ կ'երեւար ամէն տեղ, ժամուն մէջ, տօնավաճառներուն մէջ, խրախճանքի ու տխրութեան առիթներու մէջ, և ժողովուրդը միյտ հրճուանքով կ'ողջունէր իր յայտնութիւնը։

Զուլումի մէջ էին ամէն մարդ, և չատեր խնդիրք կ'ունենային։ Ամիրան ոչ ոք կը մերժէր, ազգի ու կրօնքի խտիր չունէր։ Մէկը գործի կը դնէր, ուրիշի մը պարտքը կը վճարէր, երրորդի մը զլեէն վերասաս փորձանք մը կ'անհետացնէր, չորրորդ մը պատժէ կ'ազատէր։ Այս կերպով պաշտելի դէմք մը դարձած էր Պոլսոյ ժողովուրդին համար։

Զինքը կը սիրէին նաև եէնիչէրիները, որովհետեւ անոնք ալ կ'օգտուէին Սուլթանին մօտ վայելած մեծ ազդեցութենէն։ Շատերը աքսորէ, քանէ, նոյն իսկ կախաղանէ ազատած էր։ Ոչ միայն իր անձը ապահովութեան մէջ էր ամէն կողմ, այլ իր հրամաններն ալ օրէնք էին եէնիչէրիներուն համար։

Եւ տեսանք արդէն թէ Ձաքանօղի պէս յելուզակ մը անգամ ի՞նչ հլութեամբ հնազանդեցաւ իրեն, Թոփուղի սրճարանին առջեւ տեղի ունեցած ընդհարումէն վերջ։

Ահա այդ ազդեցութեան կը վստահէր ամիրան՝ Ձաքանօղը խօսեցնելու համար։

Տասնչորս թիավարները թուչունի պէս սուրացուցեր էին արքայական նաւակը և մօտեցած էին Պէշիկթաշի։ Ծովը մշլապատ էր միյտ, բայց հոյակերտ պալատի, սիլուէթը սկսած էր ընդունվարուիլ այդ մշուշին մէջէն։

Դաւղէզ հիմայ աչքը անոր ուղղած էր։ Վարի յարկը լոյսերը չէին մարած, ինչպէս ամէն դիշեր, որովհետեւ մինչև արշալոյս անդադար հսկողութիւն կը կատարուէր։ Վերնայարկը՝ ծովուն կողմը լոյս չկար։ բայց միւս կողմը՝ պատուհանները լուսաւորուած ըլլալու էին, որովհետեւ պարտէզին ծառերուն կատարը աղօտ ճառագներ կը խաղային։

Դաւղէզ ուրախացաւ ատիկա տեսնելով։ Սուլթանը կանանոցն էր, և որովհետեւ լուսնալու մեծ բան չէր մնացած, կրնար մինչև առտու լուր չտալ իր մասնաւոր մասին, և այդ միջոցին Ձաքանօղը խոստովանցնել։

Պալատէն ալ նաւակը հնչմարած պէտք էին ըլլալ, որովհետեւ երբ ծովեզերք հասան ու մօտեցան սանդխաձեւ քարափին որ պալատին երկայնքը կը բռնէր, արդէն իսկ Սէյմէններու խումբ մը երկու կարգի վրայ բարեւի կեցած էր այնտեղ։

Ամիրան մեծ յարգանքով դուրս հանուեցաւ, մինչդեռ այլազներու խումբ մը անոր ընդառաջ կը փութար՝ պէտք առայնորդելու համար։

Ձաքանօղ դեռ կծկուած էր նաւակին մէջ, դեկին քովը, աչքը անբաժան ամիրայէն, որ զինքը մոռցած ըլլալ կը թուէր։

Գոնէ ինք այդպէս կարծեց, տեսնելով որ Դաւղէզ չիտակ պալատ կը մտնէ, առանց իրեն մասին ո՛և է պատուէր տալու։

Բայց չատ երկար չտեւեց իր երկմտութիւնը։ Բոպէ մը վերջ, երկու այլազ նաւակին մօտեցան և հրաման ըրին որ դուրս ելլելով իրենց հետեւի։

Եէնիչէրին, դժկամակութեամբ երեսց տեղէն և իր անսահման սրունքները բանալով, մէկ ոտաւոտով ցատաք ցատկեց։

(Շարունակելի)

Օտեան այդ տառապելը եղաւ իր բոլոր փառքերուն ու պատիւներուն մէջ միւսը կը զգար թէ «բայա»ն է։ Իր ամէն մէկ բառը զգուշութեամբ արտասանելու էր, չխրտչեցնելու համար իր տէրերը, տաճիկ փաշաները, որոնց անձնասիրութիւնը գգուելու արհեստը կատարելագործութեան հասցնելու էր քրիստոնեան որպէսզի կարենար քիչ թէ շատ ապրիլ։ Իր տաղանդը, մտաւոր կարողութիւնները անձուկ շրջանակի մը մէջ գործածելու դատապարտուած է միւսը։ Հապա Ֆէհմի մը որ Օտեանին հրամային տակ պաշտօնեայ մնն է, օր մը փաշայի տիղոսով իրեն հրամայող պեռը կը դառնայ, ու ինքը կը պարտաւորի երթալ անոր «էֆէկը առնել»՝ այսինքն քշանքին համարոյ մը տալու ձեւացումը ընել, և հրամաններուն սպասել։

Ու քանինե՛ր այսպէս Օտեանի գլխուն վրայէն անցան։ Անոնց տիրապետող ցեղին զաւակն էին, ինք՝ ընկճուածին, ըսուրկացածին, զերի եղողին։ Ռամիկ հոգիները այդ լուծին ամբողջ ծանրութիւնը չեն զգար, ուստի և չեն տառապիր։

Օտեան ռամիկ հոգի մը չէր, և ո՛չ այն գործնական մարդերէն, որոնք ասպարէզի մը մէջ յառաջանալու համար ո՛և է միջոցի առթիւ վարանում չեն զգար։ Դրան ծառայող միակ հայ էֆէնտին եղաւ, ուր իմաստասէրի և բանաստեղծի արհամարհանքովը նայեցաւ աստիճաններու և շքանշաններու վրայ։ Երբ «պալա» աստիճանը տացաւ, իրեն յայտնուած խնդակցութեանց առթիւ՝ մտերմի մը կը յայտարարէր։

— Ի՛նչ մեծ փառք, Խրիսթաքին ալ Պալա է։

Խրիսթաքին առնաւուտ մտաւաճառ մըն էր, որ իր եղբօրորդին հօրենական ժառանգութենէն զրկելով մեծաքանակ հարստութեան տիրացած էր։

Օր մը Մերենց Օտեանին գլխուն կուտար թէ չախատիր ու կը բաւականանայ օրը մէկ երկու ժամ Դուռը երթալ գալով։

— Ի՞նչ, ընեմ, կը պատասխանէր պետական մարդը, գործ չկայ, ասպարէզ չկայ։

Հատաւ ժամանակ մը որ Օտեանի առջեւ բացուեցաւ լայնարձակ ասպարէզ մը ուր իր մտաւոր կարողութիւնը ցոյց պիտի տար, օսմանեան կայսրութեան վերանորոգիչներէն մէկը ըլլալով։ Սուլթան Ազիզը գահընկէց ընելու ձեռնարկին պարագլուխներէն մէկն էր։ «Բայա»ն այդ օրը ինքզինքը բարձրացած կը զգար։ Այդ տասպրման համար Հայուն հետ իսլամին դաշնակցութիւնը արդէն քրիստոնէին դէպի հաւասարութիւն յառաջացումն էր։ Նոր վարչութեան մէջ Օտեան գերակշիռ դեր մը կատարելու սահմանուած էր։

Բայց այդ բոլոր իսլամ և հայ քաղաքագէտները, իրենց տաղանդովը ու փորձառութեամբը հանդերձ, չէին կրցած գուշակել այն գերազանցօրէն խորամանկ հրէշը որ դիրենք ամենքն ալ, որքան որ զօրեղ ըլլային, մէկիկ մէկիկ պիտի ջախջախէր, փշրէր, անհետ ընէր։ Համիտ էֆէնտին հաշուի չէր առնուած։ Այդ ահռելի անկումէն յետոյ Օտեան Բարիզ քաշուեցաւ, «Մեծ վտարանդին» տիտղոսը ստանալով։ Քանի մը տարի ապրեցաւ, և առանց իր ազգին քաղաքական ժառանգութիւն մը ձգելու մեռաւ։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շարունակելի)

ԻՏԱԼԵՒԹՈՒՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԿՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀՌՈԴՈՍԻ ՄԷՋ

Բարիզէն Մայիս 18 թուով կը հեռագրեն.— Հռոմէն կը հեռագրուի թէ Հռոդոսի թուրք պահակազօրքը հանախմբուած է Հռոդոսէն 20 քիլօմէթր անդին Զիթօսի մէջ 12 հրեանոներով։ Իտալացիք գրաւած են Զիթօսի շուրջը գտնուող Ցանէզ, Կէրօն, Թօլօ, Տամաթրիա, Մարիցա, Բալիթիա և Աֆանտոս գիւղերը։ Իտալական բանակ մը կը գործէ Լէնիոսի կողմը։

** Հռոդոսէն Մայիս 14 թուով կը հեռագրուի իտալական աղբիւրէ,—Իտալացիք կը շարունակեն զէնք և ռազմանիւթ ցամաք հանել։ Դրեթէ վերջացած են նաւային խարխսին կազմակերպութեան համար հարկ եղած ամրացումները։ «Ռամպէրթօ» շրջեալը այս իրիկուն պիտի մեկնի գերիներով։

** Եգիպտոսի իտալական նաւային ուժերու հրամատարը գրծելով յանուն արքայական կառավարութեան հռչակած է կղզին պաշարումը Մայիս 4էն ի վեր, բաց ի քաղաքին նաւահանգիստէն։ 24 ժամ պայմանաժամ տրուած է չեզոք նաւերուն պաշարեալ վայրերէն դուրս ելնելու համար։

ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐԸ ԵՒ ԻՏՐԻՍ

Լաւատեղեակ և մասնաւոր աղբիւրէ մը Օսմ. գործակալութեան հասած լուրերուն նայելով, իտալական զօրաց ջոկատ մը, որ կը բաղկանար 20 հոգիէ և քաղաքային պաշտօնատարէ մը, ցամաք եկած է Զիզանի մէջ որ կը գտնուի Իտրիսի բնակած տեղէն՝ Սուպիէն վեց ժամ հեռու։ Շնորհիւ այս վերջնոյն պաշտպանութեան, այս զօրաց ջոկատը կրցաւ հաստատուիլ այդտեղ։ Իտալացիք զրոյց տարածած են թէ իրենց և Անդիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած է ի մասին Արաբիոյ, և ապատամբութեան կը մղեն Ասիրի ժողովուրդը, ինչպէս նաեւ Եէմէնի կարգ մը ցեղերու բնակիչութիւնը։ Օսմ. պաշտօնատարները խոհեմութիւն և չրջահայեցութիւն ցոյց կուտան այս կողմերուն մէջ։

ՆՈՐ ԳՐԱՖՈՒՄ

Հռոմէն կը հեռագրուի Մայիս 16 թի. ով.— Իտալական «Նէմպօ» և «Աքիլօնտ» թերթերը այսօր գրաւեցին Լիբսօս կղզին։ Սէքօրօ նաւահանդիստին մօտ զէնք և ռազմանիւթ բեռցած նաւ մը։ «Նէմպօ» զերի բռնեց նաեւ Լիբսօս կղզի՝ իշխանութիւնները։

ՄԷԿ ՔԱՆԻ ՕՐ ԴԱԴԱՐ ԿԸՆԵՆ ԻՏԱԼԱՑԻՔ

ՍԱԳԷԶԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ ՄՕՏԵՑԱԻ

Վիեննայէն կը հեռաղրուի թէ իտալական նաւատորմը մէկ քանի օր պիտի յետաձգէ միւս կղզիներու գրաւումը, սպասելու համար Հռոդոսի ներքին գրաւման։ Երբ ասիկա ալ տեղի ունենայ, իտալական զօրքերէն մաս մը որ Հռոդոս կը գտնուի, պիտի ետ առնուի գրաւելու համար Սագէզը։

ՌՈՒՍԻԱ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Ցունարքէն «Թա Նէա» լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Բեդերպուրգէն հասած լուրերու նայելով, ռուս կառավարութիւնը լրջօրէն կ'ուսումնասիրէ հատուցման խնդիրը որ պիտի պահանջուի Բ. Դուռէն, Տարտանէլի փակման հետեւանքով ռուս չոգենաւային ընկերութեանց կրած վնասներուն առթիւ։ Մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուած է եղեր Արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ, որ կը քննէ խնդիրը և որ ընդհուպ յիշատակագիր մը պիտի ներկայացնէ Մ. Սասսոնովի։

ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ամիսէ մը ի վեր Պոլսոյ նաւահանգիստը խարսխած նաւերը մի առ մի կը սկսին մեկնիլ այսօրուընէ։

Ցորենը որ բարձրացած է հիմայ Եւրոպայի մէջ, Ֆրանսայի մէջ մանաւանդ, առատօրէն պիտի դայ բոլոր նաւահանգիստներէն և զիները պիտի իջնան։ Բայց շատ ալ հաւանական չէ։ Որովհետեւ ապրանքի մը զիները շուտ կը բարձրանան և դանդաղ կ'իջնեն։

ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՍԵԼԱՆԻԿԻ

ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐԸ ԱՔԷՆԻՔԻ ՄԷՋ

«Բրօսսօ» կը տեղեկանայ Աթէնքէն թէ Իզմիրէն վտարեալ Իտալացիները Աթէնք հասած են։ Նոյնպէս հոն հասած են Սելանիկէն վտարեալներէն ոմանք։

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Թուրք թերթերը գրած էին թէ Սագէզի դատարանին նախագահը իտալական նաւատորմին երեւալուն վրայ իր պաշտօնը ձգած Պոլիս եկած է։ Դատաւորը, Հազգը պէյ, նամակ մը գրելով կ'ըսէ թէ արձակուրդով եկած է Պոլիս, նոյն իսկ իտալական նաւաբաժնին Արշիպեղագոսի մէջ երեւնալէն առաջ, և թէ կը պատրաստուի իր պաշտօնատեղին երթալու։

ԻՏԱԼԻԱ ՊԻՏԻ ՌՄԲԱԿՈՒԵԼ ԱՔԻԱՆ

«Փէօն Թիւրք» կը տեղեկանայ թէ Իտալիա յառաջիկայ շաբթու պիտի ռմբակոծէ Աքիան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԷՏԷՐԻՔ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՄԱՇԸ

Հավպուրկէն Մայիս 16 թուով կը հեռագրուի.— Համպուրկի դանիական գաղութին անդամները այս առտու գումարում մը ունեցան Հավպուրկէրհօֆի պանդոկին մէջ Ֆրէտերիք թագաւորին դագաղն առջեւ։ Հոն էին նաև Հավպուրկի քաղաքապետն ու Բրուսիոյ դեսպանը։ Հանգուցեալին մարմինը ծածկուած էր ազգային գոյներէ դրօշներով։ Թագուհին յուզիչ բառերով շնորհակալութիւն յայտնեց Դանիական Դաղութին և Համպուրկ քաղաքին կողմէ թագաւորին հանդէպ արտայայտուած սիրոյն համար։ Դագաղը փոխադրուեցաւ յետոյ կայարանը։ Անոր կը հետեւէին կառքերով արքայական ընտանիքին անդամները և պաշտօնական ներկայացուցիչներ։ Հետեւակազօրաց ջոկատ մը վերջին պատիւները ընծայեց հանգուցեալին։ Կայարանին մէջ դագաղը զետեղուեցաւ մահաբեմի մը վրայ։ Արքայական ընտանիքի մը անդամները իրենց վերջին հրաժեշտը տուին հանգուցեալին ուրկէ վերջ դագաղը վագոն դրուեցաւ։ Առտուան ժամը 9, 42 ին, մասնաւոր շոգեկառքը մեկնեցաւ դէպի Թրավմիւնտուրէ։

** Ցունասստանի Երկիրս թագաւորը այսօր Քօքֆուէն Քօքէնհակ պիտի մեկնի, ներկայ գտնուելու համար իր եղբօր՝ Ֆրէտէրիկ թագաւորին յուղարկաւորութեան։ Վարչապետ Մ. Վէնիզելոս յանուն իր կառավարութեան ցաւակցական հեռագիր դրկած է։ Նոյնպէս Աթէնքի քաղաքապետը՝ յանուն իր ժողովուրդին։

** Վիւհէլմ կայսր, այս առթիւ յետաձգեց իր այցելութիւնները Վիսպատէն և Ֆրանքֆորթ։

ԱՐԴԱՐ ՀԱՆԳԻՍՏ

Շաբթուան մէջ միայն մէկ օր, թէ խմբագրութեան, թէ գրաշրատան և թէ վարչական բաժնի աշխատաւորներուն հանգիստ տալու համար, ՄԱՆԶՈՒՄԻ չպիտի հրատարակուի երկուշաբթի օրերը։ Կիրակի օրերը ՄԱՆԶՈՒՄԻ կը հրատարակուի սովորականին պէս։ Մեր բաժանորդները ոչինչ պիտի կորսնցնեն այս կարգադրութենէն, որովհետեւ հանգիստի օր մը շահելով միջոց պիտի ունենանք աւելի կորովով նուիրուելու թերթին կատարելութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԳԱՇԱՁԱՌԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Օսմ. Երեսփ. ժողովը մասնաւոր յանձնաժողովի մը պաշտօն տուած էր պատրաստել Գահաճառին պատասխանը։ Յանձնաժողովը պատրաստած ըլլալով զայն, թարգմանաբար կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն.—

«Վեհափա՛ռ Տէր.

«Երեսփ. ժողովը պատիւ ունի յայտնելու Ձեր Վեհափառութեան իր յարգալից և անկեղծ շնորհաւորութիւնները այն բարեհաճութեան համար որով Ձեր Վեհափառութիւնը ուզեց ձեռնարկել տալ նոր ընտրութիւններուն, Սահմանադրութեամբ հաստատուած ժամանակամիջոցին մէջ,—նախընթաց նստաշրջանի վերջին տարուան վերջերը գործադիր իշխանութեան և Երեսփ. Ժողովին միջեւ ծագած վէճին հետեւանքով հռչակուած լուծումէն վերջ—և Խորհրդարանին բացումը պատուել Ձեր Վեհափառ ներկայութեամբ։

Անվիճելի է որ՝ սահմանադրական բէժիմին աւելի դրական և աւելի կարեւոր թռիչք մը տալու համար, պէտք է ապահովել հաւասարակշռութիւնը օրէնսդիր և գործադիր իշխանութիւններուն միջեւ։ Մեր ժողովը որ ազգին կամքը արտայայտող, է, սիանալով Ձեր Վեհափառութեան ըղձանքներուն՝ ի մասին սահմանադրական բէժիմին առանցքը եղող հիմնական օրէնքին բարեփոխման, օրէնքներու վիճաքանութեան և քննութեան, իրաւունքի և արդարութեան համաձայն և երկրին պէտքերը գոհացնելու կարող ուղղումներու քուէարկման, համոզուած է թէ գաղափարի կատարեալ հաւասարութեան մէջ է ազգին հետ։

Կ'ըմբռնենք թէ մեր ժողովին՝ օրէնքներու ուսումնասիրութեան յատկացուցած բոլոր վայրկեանները թանկագին արժէք մը ունին ազգային կեանքին համար։

Որովհետեւ մեր երկիրը բոլոր ազգերու յեղափոխական էջերուն մէջ հանդիպած դժուարութիւններու թռուկաններն ու իրողութիւնները կ'անցընէ, աներեւութացնելու համար այն խոչընդոտները—որոնք արգելք կը հանդիսանան անցեալին սխալներովը մարած ազգի մը տնտեսական զարգացման — ինչպէս և պատրաստելու համար յառաջդիմութեան գետին մը երկրագործութեան, վաճառականութեան և ճարտարարուեստին, պէտք է որ ապահովուի անդորրութիւնը և կարգապահութիւնը և արդարութիւնն ու հաւասարութիւնը գործադրուի անպայման։ Ստուգիւ զոհացուցիչ է հաստատել թէ այս նպատակին իրականացման գործնականապէս հասնելու համար, կառավարութիւնը կը հետապնդէ լայն և վճռական քաղաքականութիւն մը, ինչ որ կ'ապացուցուի Ներքին գործոց նախարարին նախագահութեան տակ Բումելի մասնաւոր յանձնաժողովի մը առաքումով, ուրիշ նահանգներու պէտքերուն ուսումնասիրութեամբ, հողային խնդիրները լուծելու և աշխատութիւններու հաստատ բնակութեան համար ուրիշ յանձնաժողովներ ալ դրկելու որոշմամբ, ինչպէս նաեւ այն բոլոր ջանքերով որոնք տեղի կ'ունենան օսմ. երկաթուղիներուն արագ շինութեան մասին քանակցութիւններու և քննութիւններու մէջ։

Միայն թէ օսմանեան ընդարձակ երկիրներու մէջ երկար տարիներ ի վեր լքուած յաջողութեան և յառաջդիմութեան տեսակէտով կորսուած ամէն մէկ վայրկեանի յայտնի վնասները նկատի առնելով, որպէսզի վերանորոգչական այս միջոցներն ու ծրագիրները դրական արդիւնքներ տան և աճեցնեն քաղաքակրթական հասանքները, պէտք է որ գործադիր իշխանութիւնը ամէն բանէ առաջ ջանայ վերակազմել լրջօրէն հանրային կրթութիւնը։

Հակառակ թէ ներսէն և թէ դրսէն պատութեան սպառնացող իրողութեանց և մէկէ աւելի տարիներէ ի վեր իրարու յաջորդող բնական չարաիսութեանց, սահմանադրական բէժիմը ապացոյցը տուաւ իր բարիքներուն նախընթաց տարիներէն չատ աւելի՝ 1327 եւ 1328 թուականներուն մէջ ձեռք բերելով հասութից առաւելութիւն մը, որուն համար պէտք է շնորհակալ ըլլալ Ձեր վեհափառութեան։ 1328ի պիտանէն ալ արագօրէն պիտի քննուի։

Պէտք է գնահատել Եէմէնի գինուորական ուժերու հրամանատար և սպայակոյտի պետ Իզզէթ փաշայի ինչպէս նաև օսմ. զօրախումբերու ջանքերը այդ կողմերու խաղաղութեան համար։ Որովհետեւ այս կարեւոր մասին մէջ պէտք է իմաստուն կերպով գործադրել նաև յառաջդիմական վերածնունդի մը սկզբունքները. կը յուսանք թէ ամէն տեսակէտով կատարեալ անդորրութիւն մը ապահովելու համար գործադիր իշխանութեան ձեռք առած միջոցները կը պտղաբերին։

Բոլոր օսմանցիները կը մասնակցին Սամսոնի իշխան Քօքասի էֆէնտիի՝ երկրին և պետութեան մատուցած հաւատարիմ ծառայութեանց հետեւանքով տեղի ունեցած սպանութեան առթիւ Ձեր Վեհափառութեան արտայայտած ցաւակցութեանց։

Կրէտէի և Ձեր Վեհափառութեան վեհապետական իրաւունքները այս կղզին մէջ պահպանելու համար Անգլիոյ, Ռուսիոյ և Ֆրանսայի համաձայնութեան մասին կայս. կառավարութեան ամուր քաղաքականութեան նկատմամբ Ձեր Վեհափառութեան յայտարարութիւնները օսմանեան հանրային կարծիքին վստահութիւն ներշնչած են։

Կը կարծենք թէ ստիպողական է նաև մեծ պետութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրել Կրէտէի Իսլամներուն դէմ անընդհատաբար գործուած ոճիրներուն վերջ մը տալու մասին։

Մեր զինուորական ուժերուն վերջին յառաջդիմութիւնները երաշխիք մըն են խաղաղութեան համար, հակառակ անոնց որոնք կը ջանան բռնաբարել երկրին իրաւունքներն ու անդորրութիւնը։ Հետեւաբար հպարտութեամբ և խնդութեամբ կը գնահատենք բանակին և օսմ. նաւատորմին կատարելագործման նպաստող անցեալ և ապագայ բոլոր խաղաղասիրական ջանքերը։

Մեր ժողովը երջանիկ է հաստատելով թէ՝ կառավարութեան հետեւած արտաքին քաղաքականութիւնը, թէպէտև չափաւոր և չրջահայեաց, եռանդուն է և իրեն նըպատակ ունի մեր իրաւանց ամբողջական պաշտպանութիւնն ու ուրիշներու իրաւանց ալ չդպչելու որոշումը։ Ձեր կայսերական յայտարարութիւնները այս մասին բնոյթը ունին համոզելու ամբողջ աշխարհին թէ գործադիր իշխանութիւնն կողմէ ընդունուած միջազգային քաղաքականութիւնը իմաստուն է և ապահով։

Կը մաղթենք որ գործադիր իշխանութիւնը յաջողութեամբ առաջ տանի իր բարեկամական և խաղաղասիրական յարաբերութիւնները բարեկամ մեծ տէրութեանց և դրացի երկիրներու հետ։

Խիստ մեծ յոյս ունինք թէ գործադիր իշխանութիւնը պիտի կրնայ Պարսկաստանի հետ սահմանագլուխի խնդիրը կարգադրել օսմ. իրաւունքներն ու չահերը պաշտպանելով։

Օսմանցիները որոնց քաղաքականութեան և քաղաքակրթութեան օրէնքը կը բաղկանայ աշխարհի խաղաղութեան մէջ կարեւոր տարր մը ըլլալ ուզելուն մէջ, կը ցաւին հաստատելու թէ մարդասիրութեան կուսակիցներու կողմէ արտայայտուածհաշտութեան փափաքներուն հակառակ, միջազգային իրաւունքներն ու դաշնագիրները բանաքարելով Իտալիոյ մղած մեր պատերազմը կը շարունակուի դեռ և աւելի մեծ տարածութիւն մը կ'ստանայ։ Օսմ ազգը որ ամէն բանէ նախամեծար կը համարէ իր իրաւունքն ու վեհապետութիւնը, որոշած է ցվերջ պաշտպանել ազգին իրաւունքները, իր պատիւը, իր հողը։ Եւ գահաճառը «հաշտութիւն տեղի չկրնար ունենալ մինչև որ ամբողջապէս և գործնականապէս մեր վեհապետական իրաւունքները չպահպանուին» ըսելով Թարգմանը եղած եղաւ ազգին կամքին և հանրային կարծիքին։

Դրուատելով մեր ծովային, ցամաքային զինուորներուն ինչպէս նաև Արաբ մարտիկներուն դիւցազնական քաջութիւնը և բարևներ դրկելով յաղթական զինուորներուն ինչպէս և յարգելով մնոնոդներուն յիշատակը, Ձեր Կայս, Վեհափառութիւնը խնդութեամբ լեցուց Օսմանցիները որոնք երջանիկ են իրենց կեանքը զոհելով նուիրական երկրին մէկ անկիւնը պահպանելու համար։ Օսմ. ազգը գաղափարի բացարձակ համանմանութիւնն ունի իր Բատիշահին հետ, Օսմանցիութեան պատիւը պաշտպանելու համար։

Ստոյգ է թէ իրենց փրկութիւնն ու բարեցակամութիւնը ուզող ազգերը պէտք է որ կատարեալ համերաշխութիւն և աջակցութիւն տեսնեն իրենց տարրերուն մէջ։

Հանրային փրկութիւնն ու երջանկութիւնը կախում ունի Օսմ. երկրին քաղաքացիչ տարրերուն բացարձակ միութենէն։ Որով, Երեսփ. Ժողովը կը վստահացնէ Ձեր Վեհափառութիւնը թէ իր բոլոր ջանքերը, հայրենիքին գերագոյն շահուն համար պիտի ձգտին հոմերաչխ մնալու և լրացնելու Օսմ. երկրին յառաջդիմութեան ու յաջողութեան իրեն պարտադրած պարտականութիւնները, համաձայն կայս. փափաքներու։

Երեսփ. Ժողովը կը կրկնէ իր անկեղծ մաղթանքները իր վեհապետին արեւշատութեան համար։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ԽՌՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Թայմզի» Սելանիկի թղթակցը հետեւեալ կերպով կը պատմէ վերջին դէպքերը.—

Ամսոյս 8ին կարգ մը Ալպանացիներ կուսակցութենական ոճիրի զօրաց ախոռները մտնելով երեք ձի յափշտակեցին։ Գողութիւնը պահակ կեցող զինուորներուն ուշադրութիւնը հրաւիրած ըլլալով, աւազակները հետապնդելու համար զինուոր դրկուեցաւ անոնց դէմ։ Այս առթիւ ընդհարում մը առաջ եկաւ և որուն հետեւանքով զինուորներէն ինը և աւազակներէն 15ը սպաննուեցան։ Մնացեալ աւազակները փախուստ տուած են։ Հրոսակապետը լեռը տարած է Հիւսէյնի որդին։ Հրոսակապետին նպատակն է ալպանացիները գրգռել և ցոյց տալ կառավարութեան անկարողութիւնը։ Կառավարութիւնը համոզում գոյացուցած է թէ մինչև որ հրոսապետ Բեազիմին ձեռնարկներուն վերջ չտրուի, Իբէքի կացութիւնը չպիտի կրնայ բարելաւուիլ։ Ձիշդ այս նպատակաւ Ֆիրէզօվիքէն երկու վաշտ հետեւակազօրք և մէկ լեռնային մարտկոց դրկուեցաւ անոր դէմ, ինչպէս նաև երկու վաշտ զօրք Մանաստիրէ և Տէպրէ, այդ տեղերու հրոսակները զգաստացնելու համար։ Այս երկու վաշտերը Ալպանացի հրոսակներուն հետ ընդհարում մը ունեցած են և հրոսակներէն երեքը սպաննած։ Խումբը փախուստ տուած է։

Իբէքի մէջ պատահած դէպքին գալով, իբր թէ Հաճի Ամիլ պէյէ՝ իրենց պահանջած գումարը չկարենալ առնելէն առաջ եկած է։ 300 Ալպանացիներ լեռը եկած են։ Անոնք առարկելով թէ Երիտասարդ—Թուրքերը ճարաչայ չինելու համար իրենց հողերուն մէկ տէմիրը տաը փարայի ծախած են, ընդհանուր ապստամբութեամբ մը կառավարութեան կ'սպառնան։ Սակայն պէտք է խոստովանիլ թէ Ալպանացիք նոր և հինական գանգատ մը չունին։

Հաճի Ամիլ պէյ մեծ գումարներ բաշխած է։ Պէտք էր որ Ալպանացիները բարեկարգիչ յանձնաժողովոյ վերադարձէն վերջ նախարարին բռնելիք ուղղութեան սպասէին։

Կառավարութեան համար վտանգաւոր բան մը եթէ կայ, ան ալ սա է թէ պատերազմի մը կամ քրիստոնէից մէկ ապստամբութեան պարագային իսլամները զինելու համար վերջերս Ալպանիա ղրկուած նոր դրութեամբ Մարթիսի հրացաններուն՝ մերեանեցներուն մէջ պատրաստ գտնուիլն է։ Ցիշեալ զէնքերէն 16000ը Բրիշթինա, 12000ը Իբէք և 10000ը Եաքովայի մէջ է։ Տարակոյս չկայ թէ եթէ ապստամբները տիրանան այս զէնքերուն, հետեւանքը չատ ցաւալի պիտի ըլլայ։

ԵԷՄԵՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.—

*Սանաայի հետեւեալը կը գրուի Ապրիլ 16 թուով «Սթամպուլ»ի.— Սանաայի և չրջակայից մէջ ամենակատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ։ Իմամ Եահեայի կողմէ նշանակուած ու ղրկուած գատրները (դատաւոր) վաւերացուեցան կայս. կառավարութենէն։ Այս դատաւորները արդէն գործի սկսան։ Անոնք կ'զբաղին Զէյտխթիները գտնելով։ Սկիզբները մէկ քանի սխալներ ըրին որով տեղի տուին գանգատի։ Վերին հրամանատար Իզզէթ փաշայի դիմումին հետեւանքով, Իմամ Եահեա անոնց հասցուց խիստ հրահանգ մը խոյս տալու ամէն ոտնձգութենէ և հրեայ քաղաքացիներու իրաւունքները ոտնակոխ ընելէ։ Այս վերջինները, խիստ դժգոհ իրենց վիճակէն, կը մտադրեն Պաղեստին գաղթել։ Ճամբաները բացուելուն պէս Երուսաղէմ պիտի մեկնին։ Իմամ Եահեայի և Սաատէի չէյիի Տահեանիի միջեւ թշնամութիւնները դադրեցան շնորհիւ ազգեցիկ չէյիներու և իւլէմաներու միջամտութեան։ Սանաայի մէջ հիմնուեցաւ դպրոց մը պաշտօնէից յատուկ։ Բանակին կեդրոնատեղին կը գտնուի միշտ Սանաայի մէջ ուր կը քնակի դեռ Իզզէթ փաշա։ Ամէն ոք կը կարծէ հոս թէ կառավարութիւնը պիտի պահէ հոս Իզզէթ փաշան Եէմէնի մէջ դեռ մէկ քանի տարիներ, վերջ տալու համար ձեռնարկուած բարենորոգմանց և ապահովելու համար միանգամ ընդ միշտ անդորրութիւնը։ Մըննաց որ կը հաւաստուի հոս թէ Զօրավարը Սանաա պիտի մնայ, իբր արտաքսուած հերամատար և կուսակալ։ Սիրտի մէջ իտրիս մատնիչը կը շարունակէ իր յեղափոխական շարժումները։ Իր «Իտալացի բարեկամներէն», հայթայթուած ռազմանիւթերը և զէնքերը ստանալէ վերջ անիկա ջանացած է յարձակիլ էպէտի մէջ, բայց յաջողութիւն չէ ունեցած։ Ընդհակառակը իր կուակիցները պատժուեցան մէկ կողմէ Զօր. Մէհմէտ Ալի փաշայէն և միւս կողմէ Ասիրի կուսակալ և հրամատար Զօր. Սիւլէյման փաշայէ։ Երկու զօրավարները զորածակցած են Թէճալ իլ Էմամի մէջ։

Միւս կողմէ, Հոտէյտայի զօրաբաժնին հրամանատարը՝ Համտի փաշա քաշած է զօրաւոր բանակի մը գլուխը անցած ընդդէմ Սէյտ Իտրիսի որ այս անգամ չպիտի կրնայ օձիքը ազատել։ Համտի փաշա արդէն իսկ Զէօնրէ հասած է։ Ասիրի մէջ իտալական զօրքեր ցամաք եւեան ըլլալու լուրը բոլորովին սխալ է։ Իտալացիները պաշարած են Ցէէրշանի կղզին։ Բայց երբեք չի պիտի համարձակին զօրք ցամաք հանել Եէմէնի մէջ։ Անոնք միայն կրնան ռմբակոծել բաց քաղաքները, հակառակ միջազգային իրաւունքի։ Եէմէնի եղերքին վրայ հաստատուած պաշարումը զոհացուցիչ արդիւնք չի կրնար ունենալ թշնամիին համար։ Այս պաշարումը ժողովուրդին շահերուն ոչ է վնաս չէ պատճառած։ Իտալացիք մեզմէ աւելի կը նեղուին։ Անօգուտ կերպով կը ծախսեն ածուխ և վառօդ։ Եէմէնի ներածումները գրեթէ աննշան են։ Հոն ներածուած ապրանքները մասնաւորաբար պաշտօնատարներուն յատուկ են։ Բնիկները ամէն ինչ տեղւոյն վրայ կը հայթայթեն, որովհետեւ չատ ժուժկալ կ'ապրին և կը հագուին պարզօրէն։ Զօրքերուն և պաշտօնատարներուն յատուկ ինչ որ պէտք կայ, մերանոցներուն մէջ մէկ քանի տարիներ բաւելու չափ կը գտնուի։ Հետեւաբար պաշարումը ոչ է օգուտ չունի։ Միմիայն քիչ մը վնասեց թղթատարական կանոնաւոր սպասարկութեան։ Սակայն, կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ, կանոնաւորաբար — թէեւ քիչ մը ուշ — կը ստանանք մեր թերթերն ու նամակները։ Այս նամակը կը գրեմ ձեզի՝ վստահ ըլլալով որ ձեռք պիտի հանի։ Մեծ գոհունակութիւն կը պատճառեն հոս Տրիպոլսոյ մէջ իտալական պարտութեան լուրերը։ «Ամէն չարիքին վերջը բարի է»։ Թուրքերաբար յաղթութիւնները հոս մոռցնել տուին ցեղերու միջեւ գոյութիւն ունեցող ոխը։

Էֆիրնէֆին հասած զրեր տնտեսական կացութիւնը չատ տագնապալի ցոյց կուտան հոն։ Վերջին 40 օրերու մէջ տիրող ձմեռնային եղանակին պատճառաւ չերամի որդերուն սնունդը փճացած է։ Բոլոր թթենիները վնասուած են։ Խոզակի յառաջիկայ հունձքը վերջին տարւոյ կէսին չափ իսկ չպիտի ըլլայ։ Աւոր հակառակ, ցորենի դաշտերը անձրեւներէն օգուտ քաղեցին և կը գտնուին բնականոն վիճակի մէջ։ Ցորենին գիները ամէն օր կը բարձրանան, այնպէս որ հացագործները 40 փարայի ծախած «խաս» հացին կրնէն 30 տրամ պակսեցուցած են։ Քարիւզը, միսը, պանիրը, հաւկիթը, վերջապէս ամէն ինչ սղած է, չգիտցուիր ինչո՞ւ։

ՏՈՒԱՄԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ.— Դալաթիոյ ոճիրին գոհ գացող յոյն Մ. Թէօխարիտիի հայրը, որ Միլէթիէն Պոլիս հասած էր, առջի օր ներկայ գտնուեցաւ իր որդւոյն թաղման հանդէսին և գերեզմանատան մէջ գողցնել տուաւ իր քսակը որ կը պարունակէր 25 ոսկի։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ.— «Սթամպուլ» կը տեղեկանայ թէ Նախարարաց Խորհուրդը Երեսփ. Ժողովոյ երկրաշաւիղ առթիւ Խորհրդարան ուղղած իր թէղեկրէին մէջ, կ'առաջարկէ որ նստաշրջանը երկարի մինչեւ Յուլիս 15 (Ն. Տ.)։

ՌՈՒՍԻԱ ԻՐ ՁՕՐԵՐԸ Կ'ԱՐԳԱԿԷ.— Պաշտօնական շրջանակներու հասած հեռագիրներու նայելով, Ռուսիա սկսած է արձակել կարգ մը տեղերու մէջ համախմբած զօրքերը։

ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆ Մ. Մարշալ այսօր Պոլիս կ'սպասուի։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ոսկի ժամացոյց մը և չղթայ մը նուիրեց վիրաբուժապետ Հաշըմ փաշայի որ զբաղած էր Սէնիհա Սուլթանուհիին։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՑԻՆ տ՝օրէնը Բչ. օր պիտի ընդունուի Սուլթանէն շնորհակալութիւն յայտնելու համար իրեն տրուած պատուանշանին առթիւ։

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ.— Աթէնքէն կը հեռագրուի մայիս 16 թուով.— Կիպրոսի յոյն բոլոր երեսփոխանները և պաշտօնեաներուն ու քաղաքապետներուն հրաժարելովը, Կիպրոսի Երեսփ. Ժողովը լուծուած է։ Տեղական կառավարութեան դէմ ժողովրդային գանգատներ, միթինկներն ու բողոքները կը շարունակուին։ Կացութիւնը ծանր է։ Անոր. մարտանաւեր կ'երթան դէպի կղզին։

ԹՈՒՐԳԻԼ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Սոֆիայէն հետեւեալը կը հեռագրուի մայիս 15 թուով.— Պուլկար առեւտր. սենեակներու քարտուղարները հետեւեալ միջոցները ընդունած են նպաստելու համար Պոլսոյ մէջ, պուլկար արտածման զարգացման.— 1. Հիմնել Պուլկարիոյ ազգային դրամատան առեւտր. մասնաճիւղ մը, որ պիտի կեդրոնացնէ պուլկար արտածման և ներածման վաճառականութիւնը օսմ. մայրաքաղաքին և Փոքր Ասիոյ մէջ։ 2. Առեւտրական ներկայացուցիչ մը կարգել որ դիւրացնէ պուլկար վաճառականներուն գործողութիւնները։ 3. Պուլկարիոյ ընդդ. հիւպատոսարանին պ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԷԿԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՒԵՏԻՍ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԵԿՆԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԶԿԱՅ

Ազգ. Երեսփ. Ժողովը երէկ նիստ գումարեց ժամը 3.10ին, ի ներկայութեան 60ի մօտ երեսփոխանների։ Կը նախագահէր Ս. Պատրիարքը և կ'ատենապետէր Մանուկ էֆ. Ազարեան։

Ատենապետ. — Անցեալ նիստին մուացայ կարեւոր յայտարարութիւն մը ընելու. ինչպէս գիտէք, Սահմանադրութեան տրամադրութեան համաձայն, լրացած է մեր պաշտօնը և դիւանը դադրած կը համարուի։ Հետեւաբար, մենք կը քաշուինք դիւանէն և կ'առաջարկենք որ ժողովը Մայր Դիւանի նոր ընտրութիւն կատարէ։

Հ. Խճճասարեան. — Առանց օրակարգին անցընելու՝ կարելի չէ զբաղիլ այս խնդրով։ Հոս բացակայ անդամներ կան և անոնք ալ պէտք չէ զրկուին իրենց քուէներէն, կ'առաջարկեմ ուրեմն Մայր Դիւանի ընտրութիւնը անցնել առաջիկայ ժողովին օրակարգը։

Ատենապետ. — Բայց ես ի՛նչպէս կրնամ պաշտօնի վրայ մնալ. ես դադրած եմ այլևս։

Ա. Գասպարեան. — Քանի որ այս օրուան օրակարգը ստորագրուած է այս դիւանէն, չենք կրնար այս նիստին մէջ, նոր դիւանի ընտրութիւն կատարել, և նոյն իսկ եթէ այսօր 80 հոգի ունենանք հոս, դարձեալ չպիտի կարենանք գործ մը տեսնել. հետեւաբար կ'առաջարկեմ որ Դիւանը այսօր ալ մնայ իր պաշտօնին վրայ։

Ատենապետ. — Բայց կարծեմ չատ ալ սահմանադրական բան մը չըլլար այդ կերպը։

Յետոյ քուէի դրուեցաւ սա կէտը թէ՝ պէ՞տք է որ հին դիւանը մնայ իր պաշտօնին գլուխը՝ մինչև յառաջիկայ նիստ և 23 ձայնով ընդունուեցաւ Խճճասարեան էֆ.ի առաջարկը։

Աջակողմէն ոմանք ըսին թէ՝ այս որոշումը միաձայնութեամբ ընդունուած է, բայց Շահրիկեան էֆ. բողոքեց այս «միաձայնութիւն» բառին դէմ, յայտարարելով որ նոյն իսկ Ժողովը իրաւունք չունի այս կերպով խնդիրը քուէարկութեան դնելու։

Հետեւաբար դիւանը շարունակեց իր պաշտօնը և Մայր Դիւանի ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ յառաջիկայ նիստին։

Յետոյ կարգացուեցան Գ. Զօհրապ, Ս. Գարաեան, Լ. Տէմիրճիպաշեան էֆ.ներու բացակայութեանց գրերը։

Ատենապետ. — Ընտրուած և սակայն չի վաւերացուած երեսփոխան մը ալ իր բացակայութիւնը ծանուցած է, բայց կարգացուցած չեմ տար։

Ձայներ. — Ո՛վ է...

Ատենապետ. — Աւետիս էֆ. Սուրէնեան...

Վ. Թէքէեան. — Իր բացակայութիւնը չա՛տ աւելի օրինական է (Միծներ)։

Յետոյ կարգացուեցաւ Սարգիս էֆ. Իսմէրեանի մէկ գիրը, որով կը հարցնէր թէ՝ Վարչութիւնը ո՛ր իրաւունքով որոշած է հրահանգ տալ Երուսաղէմի միաբանութեան վճարելու համար Ղեւոնդ վրդ.ի կալուածներուն վարձքը, երբ անոնց վճարը պարտքը, նոյն իսկ հաւիւ չի ներկայացներ. Իսմէրեան էֆ. բուռն կերպով բողոքելէ յետոյ, կը հրաւիրէր Վարչութիւնը պատասխանել և բացատրութիւններ և մանրամասնութիւններ տալով, ըսաւ թէ մինչև այսօր վանքը վար կը դնէր Ղեւոնդ վրդ.ի կալուածներէ գոյացած տարեկան չուրջ 300 ոսկիի գումարը, մինչև որ ան իր հաշիւները ներկայացնէր և վերջնական որոշում մը տուէր իր մասին։ Արդ, կ'ըսէր Իսմէրեան էֆ. ինչ անցաւ դարձաւ յանկարծ որ վարչութիւնը այս տեսակ որոշում մը տուաւ։

Ճանկիւլեան.— Կ'երեւի Վարչութիւնը «իտարէի մասլահաթ» ընել կ'ուզէ...

Ս. Իսմէրեան. — Վարչութիւնը թող ըսէ թէ պէ՞տք էր այս կերպ անօրինութիւն մը ընել։

Վ. Թէքէեան. — Մենք չենք կրնար այս տեսակ հարցերը խնդրոյ նիւթ ընել հոս և մտնել մանրամասնութեանց մէջ. սխալ է այս կերպ վիճաբանութիւններ ընելը, ընդհակառակը այս կարգի խնդիրներ լուրջ քննութիւններէ վերջ միայն կրնան ծեծուիլ և յանգիլ որոշ եզրակացութեան մը։ Վարչութեան գործն է առանձկ խնդիրներու մասին որոշում տալը և հետեւաբար ան կրնայ այս կամ այն խնդրին մէջ չարժիլ իր գիտցածին պէս։

Վարդգէս. — Թէքէեան էֆ. կրնար իրաւացի ըլլալ, երբ մենք հոս զբաղէինք այս խնդրով և անոր մասին անմիջապէս վերջնական որոշման մը յանգիլ ուզէինք։ Մենք պարզապէս բացատրութիւն կը պահանջենք. եթէ վարչութիւնը զոհացուցիչ պատասխան մը տայ, լա՛ւ. եթէ ոչ օրակարգ կ'անցնենք։ Վարչութիւնը իր ամէն մէկ քայլին համար հոս հաշիւ տալու պարտական է։

Գ. Աւշանեան (վարչ. ատենապետ). — Կ'առաջարկեմ որ Ս. Իսմէրեան էֆ.ի գիրը վարչութեան ղրկուի, որ կը խոստանայ յաջորդ նիստին իր գրաւոր բացատրութիւնը բերել ժողովին։

Ա. Գասպարեան. — Այս պատասխանը բաւարար չէ։

Տօքթ. Թէրզեան. — Մենք չենք գոհանար ասով. պէտք է անմիջապէս բացատրութիւններ տայ. այո՛ կամ ոչ։

Յ. Շահրիկեան. — Վարչութիւնը կը խնդրէ որ իրեն ժամանակ տանք, որպէս զի իր գրաւոր պատասխանը բերէ յաջորդ նիստին. բայց չըսեր թէ՝ այդ մասին արդեօք որոշում մը տուա՞ծ է. որոշա՞ծ է որ Ղեւոնդ վրդ.ի գրամները վճարուին. կ'երթայ ժամանակ վաստկիլ կ'ուզէ և օր մըն ալ մեզի կատարուած իրողութեան մը առջև պիտի դնէ։ Եթէ վարչութիւնը այս տեսակ որոշում մը չէ տուած, թող «ո՛չ» պատասխանէ և խնդիրը փակուի։ Կ'առաջարկեմ այս խնդիրը կախակայել և զբաղիլ այն ատեն միայն, երբ մեծամասնութիւն գոյանայ, իսկ անկէ զատ պարտադրենք զինքը որ մինչև այս ժողովին կողմէ՝ այդ խնդրոյ մասին վերջնական որոշման մը յանգիլը ոչ է դրամ չի վճարէ Ղեւոնդ վրդ.ի։

Հ. Արամեանց. — Ինչո՞ւ վարչութիւնը կը վարանի, ի՞նչու կարուկ կերպով «այո՛» կամ «ոչ» չի ըսեր։ Ընդունուած սովորութիւն է որ գործադիր իշխանութիւնները ոչ է հարցման պատասխանելու համար, միւսոց կը խնդրեն, բայց այս խնդիրը անյետաձգելի է։

Գ. Աւշանեան (վարչ. ատենապետ). — Չենք կրնար այսօր բերանացի բացատրութիւններ տալ անոր համար որ այդ խնդրոյ մասին չատ մը օրինական կէտեր կան պարզուելիք, որպէս զի բացատրութիւններ տրուած պահուն սխալ մը չընենք, կը խնդրենք որ յետաձգէք։ Ճիշդ է որ այդ կերպ որոշում մը տուած ենք, բայց յենած օրինական տեսակէտներու վրայ։

Պարզեւ Փափազեան — Երբ թերթերու մէջ կարդացի վարչութեան այս որոշումը, այնքան անբնական գտայ, որ սպասեցի պաշտօնական հերքումի մը, և սակայն ճիշդ է եղեր, այս որոշումը որքան անսպասելի, այնքան ալ ձախորդ և ցաւալի է և մէկ վայրկեանի մէջ կ'ոչնչացնէ այն բոլոր ջանքերը որոնք եղան ու կ'ըլլան, երեւան հանելու համար զեղծումներն ու գողութիւնները։ Ես բոլոր ուժովս կը բողոքեմ այս որոշման դէմ և վարչութենէն անմիջապէս բացատրութիւն կը պահանջեմ։

Յ. Շահրիկեան. — Վարչութիւնը կը հաստատէ այս տեսակ որոշման մը գոյութիւնը. լա՛ւ. հիմա իր իրաւունքն է մեզի հարկ եղած գրաւոր բացատրութիւնները բերել. միայն թէ՝ որովհետեւ խնդիրը դրամական հարցի մը շուրջ կը դառնայ, պէտք է ժողովը որոշէ, որպէսզի այս մասին վարչութիւնը ոչ է քայլ չառնէ, մինչեւ որ Ազգ. Ժողովին կողմէ ոչ է որոշում չի տրուի։

Ա. Գասպարեան. — Պէտք է խնդիրը կախակայուի։

Ա. Ալպօյաճեան. — Եթէ ոչ է տնօրինութիւն ընէ, վարչութիւնը պատասխանատու է։

Յ. Շահրիկեան. — Ո՞վ է պատասխանատուն, մինչեւ այսօր ո՞ր մարմինը իր գործած գրամական զեղծումին պատասխանատու եղած է, Վարչութիւնը իր քսակէն պիտի տուժէ՞, այն պարագային որ այս գրամը Ղեւոնդ Վրդ.ի յանձնուի։ Մենք չատ տեսած ենք այդ կարգի անպատասխանատու «պատասխանատուներ»։ Մինչեւ որ իր բացատրութիւնները այս ժողովին չի բերէ, պէտք չէ որ զործադրէ նախապէս տուած որոշումը։

Հ. Խճճասարեան. — Ճիշդ է որ Վարչութիւնը օրէնքի սահմանին մէջ և իր պատասխանատուութեան տակ այլեւայլ որոշումներ կրնայ տալ. բայց ի՞նչ իրաւունք ունի որոշումներ տալու խնդրի մը մասին, որպիսին է Ղեւոնդ վրդ.ի խնդիրը, զոր Ազգ. Ժողովը ինք իւրացուցած է։ Պահելով հանդերձ Ազգ. Վարչութեան արժանապատուութիւնը, կ'առաջարկեմ որ այս իրիկուն իսկ Ազգ. Ժողովը հեռագրէ Երուսաղէմ որպէսզի ո և է դրամ չի յանձնեն Ղեւոնդ վրդ.ի, մինչեւ նոր հրահանգներ տրուիլը։

Վ. Թէքէեան.— Մէկ քանի երեսփոխաններ իմ խօսածներս դատելով վերագրումներ ըրին, բայց ես գոնէ ո և է նկատում չունիմ, հիմա որ խնդիրը պարզուեցաւ, ես ալ համամիտ եմ որ մինչեւ խնդրին լուծումը՝ չի գործադրուի վարչութեան որոշումը։

Վարդգէս.— Վարչութեան ազդեցութիւնը կոտրած կ'ըլլանք, եթէ մենք ուղղակի հեռագրենք Երուսաղէմ, այս բանը պէտք չէ որ մենք ընենք, ինք թող հեռագրէ։

Յետոյ վիճաբանութիւնները բաւ համարուելով կարգացուեցաւ և քուէի դրուեցաւ Ա. Գասպարեանի առաջարկը որ ընդունուեցաւ 43 ձայնով։ Ահաւասիկ այդ բանաձեւը.—

«Ժողովս յանձնարարելով Վարչութեան ստիպողաբար բերել յառաջիկայ նիստին դրաւոր բացատրութիւնը, կ'որոշէ կախակայել Վարչութեան ծանօթ որոշումը, ի մասին Ղեւոնդ Վրդ.ի կալուածոց հասոյթներու վճարման, զոր հաստատեց Վարչութեան ատենապետը, մինչեւ որ Ժողովս իր որոշումը տայ»։

Նախաձեռնութեան դիւանը ժողովին ղրկած էր Ալիքսէրմէրէնց ազգ. երեսփոխան ընտրուած Աւետիս էֆ. Սուրէնեանի խնդրին քննութեան տեղեկագիրը։

Ս. Իսմէրեան առարկեց որ տեղեկագրին տակ միայն երկու հոգի ստորագրած են և հետեւաբար մինչեւ որ երրորդն ալ չստորագրէ, չի կրնար կարգացուիլ։

Խճճասարեան հակառակը փաստեց և առաջարկեց որ կարգացուելէ յետոյ՝ առանց վիճաբանութեան անմիջապէս օրակարգ անցուի։

Եւ ատենագրիրը կարդաց Նախաձեռնութեան Դիւանին տեղեկագիրը, որ ահաւասիկ.—

«Վերջին Յուլիս 25 թուականով եւ 1016 թուակիր պաշտօնագրով դիւանիս քննութեան յանձնուած զանազան խնդրոց կարգէն եղող Աւետիս Սուրէնեանի խնդրոյ մասին մեր քննութիւնները աւարտած ըլլալով, ներկայ տեղեկագիրը կը մատուցանենք Պատ. Ժողովոյդ։

Աւետիս էֆ. Սուրէնեանի խնդիրը, ինչպէս յայտնի է, երկու հանգրուան ունեցած է. մին 1908—9 և միւսը 1909 – 10 նստաշրջաններուն մէջ յուզուած։

«Առաջնոյն հակիրճ պատմականն այն է որ նախկին երեսփոխան Աւետիս էֆ., Սուրէնեան Ազգ. Ժողովոյ դէմ դատ ըլլալու ծանր ամբաստանութեամբ 1891 Յուլիս 28ին զումարուած Ազգ. Ժողովէն կը դատապարտուի արտաքսման և այնուհետև բնաւ ազգային ո՛ և է պաշտօնի չկոչուելու։ Ազատութեան հռչակումէն վերջ Ազգ. Ժողովի վերաբացումին, Աւետիս էֆ. Սուրէնեան նոյն որոշման դէմ բողոքած և վերաքննութիւն պահանջած ըլլալով, Ազգ. Ժողովոյ 1908 Նոյ. 7ի նիստին մէջ խնդիրը նկատողութեան առնուած և յետ երկար վիճաբանութեան յղուած է Նախաձեռնութեան Դիւանին, որոյ տեղեկագրին վրայ, Ազգ. Ժողովը 1908 Դեկտ. 19ի նիստին մէջ բեկանելով նախկին դատապարտութիւնը, Սուրէնեան էֆ.ի վերադարձուցած է իր ազգային իրաւունքները։

1909 Յուլիս 5ին Սուրէնեան էֆ. երեսփոխան ընտրուելով Ալիքսէրմէրէնց թաղին Բաղաք. Ժողովը իր տեղեկագիրը հանդերձ զիտողութեամբ յղած է Ազգ. Ժողովոյ, որ իր 1909 օգոստ. 21ի նիստին մէջ նկատողութեան առնելով և տեսնելով որ Բաղաք. Ժողովը ոչ միայն կ'անդրադառնար նախորդ դաւադրութեան խնդրոյն վերաքննութեան պէտքին այլեւ այս անգամ նոր ամբաստանութիւն մը կը ծանրացնէր Սուրէնեան Աւետիս էֆ.ի վրայ, յայտարարելով թէ՝ Սուրէնեան էֆէնտի փորձած էր առաջի կառավարութեան վարկաբեկել Ազգ. Ժողովը անոր կատարած Երուսաղէմի տեղապահական ընտրութիւնը իբր ապօրինաւոր ցոյց տալով և ջանալով բեկանել տալ նոյն ընտրութիւնը, երբ մաղաթան Բ. Դրան ներկայացուած և հաստատութիւնը խնդրուած էր նաև։ Այս տեղեկագրին վրայ Ազգ. Ժողովը իր նոյն նիստին մէջ յետ վիճաբանութեան որոշած էր խնդիրը ամբողջութեամբ նորէն յղել Նախաձեռնութեան Դիւանին, թէ նախորդ և թէ վերջին դաւադրութեանց ամբաստանութիւնը վերաքննելու յանձնարարութեամբ։

Արդ, Նախաձեռնութեան ներկայ Դիւանս իր նախորդ պաշտօնակիցներէն այսինքն փոխանցուած սոյն բարդ խնդրոյն քննութեան մէջ հետեւեալ եզրակացութեան յանգած է։

Առաջին խնդիրը որ տեղի ունեցած է 1891ին Ազգ. Ժողովոյ գումարման դէմ դաւադրական փորձ մըն է, որոյ բոլոր պարագաները և այդ մասին եղած թերու դէմ վիճաբանութիւնները աչքի առջև ունենալով, կարդալով բոլոր նախկին ու նախորդ ատենագրութիւնները, պաշտօնագրերը, դիմելով 1891ի Բաղաք. Ժողովոյ արձանագրութեանց, քննելով վկաներուն յայտագրերը և ստանալով հարկ եղած բացատրութիւնները, Սուրէնեան էֆ.է և նոյն Բաղաք. Ժողովոյ անդամներէ երկուքէն որոնք կը յայտարարեն թէ բացի Բաղաք. Ժողովոյ արձանագրութիւններէն ոչինչ գիտեն և կամ ոչինչ կը յիշեն. Նկատելով որ,

Ա. — Հակառակ հանգուցեալ Աղաբէկեան Սարգիս էֆ.ի (անդամ 1891ի Բաղ. Ժողովի) սոյն յայտարարութեան առաջի Ազգ. Ժողովոյ թէ Սուրէնեան էֆ. իր տունը ղրկած է Խաչէրեան Նազարէթ և Պիւլպիւլեան Գէորգ էֆ.ները և անոնց միջև խնացած է իր իրաւէ մը ձեռք անցընելը և իր ձեռնարկները ի գլուխ հանելը, նոյն երկու վկաները իրենց 1891 յուլիս 1 թուական նամակաւ ուղղեալ առ Ս. Պատրիարքը կը հերքեն իրենց վերագրուած այդ վկայութիւնը և կը յայտարարեն թէ՝ իրենք մէմիայն Գասրգիւղի շրջանէն մէջ Սուրէնեան էֆ.է իմացած էին թէ հետեւեալ օրը զումարելի Ազգ. Ժողովը պիտի արգիլուէր կայս. հրամանաւ և թէ իրենք իբր լուր հաղորդած էին զայն ինչպէս այլոց նոյնպէս և Աղաբէկեան էֆ.ի։

Բ.— Նկատելով որ, նոյն վկաներէն Նազարէթ էֆ. Խաչէրեան 1 հոկտ. 1908 թուակիր երկրորդ և նոր նամակովը կը-կին կը բողոքէ իրենց վերագրուած վկայութեան դէմ և կը պնդէ թէ ազդաղաւարարք մատանդող ո և է խօսք չեն լսած Սուրէնեան էֆ.ի բերնէն և այսպիսի բան մը ալ չեն ըսած Աղաբեկեան էֆ.ի։

Գ. — Նկատելով սակայն որ բացի այդ վկայութիւններէն 1891ի Բաղաք. Ժողովը իր կատարած քննութիւններով և պաշտօնական բարձրագոյն աղբիւրներէ քաղած տեղեկութեամբ՝ հաստատած ըլլալով կը յայտարարէ թէ՝ Սուրէնեան Աւետիս էֆ. եղած է հեղինակ նոյն արարքին։

Դ. — Նկատելով որ Սուրէնեան Աւետիս էֆ. յայտարարած է դիւանին առջև թէ ինքն մտերիմ բարեկամն էր ոստիկանապետ Նազիմ պէյին և թէ ինքն ալ անկէ իմացած էր որ Ազգ. Ժողովի գումարումը արգիլուած էր և ինքն ալ իր կարգին իբր լուր հաղորդած էր ուրիշներու։

Նախաձեռնութեան Դիւանս բաւական ապացոյց չի գտներ Սուրէնեան էֆ.ի գաղտնաբարքը հաստատող, «բացի եթէ Բաղաք. Ժողովոյ պաշտօնական բարձր աղբիւրներէ քաղած տեղեկութիւնները հիմ բռնուին», եղած ամբաստանութեան, ինչ որ կը յանձնենք Պատ. Ազգ. Ժողովդ գնահատման։

Սուրէնեան էֆ.ի դէմ եղած երկրորդ ամբաստանութիւնն է, ինչպէս յիշուեցաւ, փորձ մը առաջի կառավարութեան Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահի ընտրութիւնը վիժեցնելու Կրօնից տեսուչ Պէհա պէյին հետ իր ունեցած տեսակցութեան մէջ, զոր պարզ «Ենթէտիւռ» կ'անուանէ Սուրէնեան էֆ. իր «Միծան» լրագրոյն 1909 Յուլիս 26ի թիւին մէջ, կատարեալ բրովոքախօսն մըն ըրած է, տրուած ընտրական մաղպաթան հակասական ցոյց տալով և ջանալով որ կառավարութիւնը միջամտութիւն ի գործ դնէ Երուսաղէմի գործերուն վրայ։ Սուրէնեան էֆ. այս մասին դիւանիս տուած բացատրութեան մէջ օրագրողի մը իրաւանց սահմանին մէջ ըլլալ կը կարծէ իր այս արարքով. արարք զոր դիւանս կը գտնէ մեղադրելի և հետեւաբար իր ընարելութեան հանգամանքը անհաշտելի է Սահմ. պահանջած պայմաններուն հետ։

Մնամք յարգանօք
ՊԱՐԳԵՒ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կ. Պոլիս 4(17 այիս 912

«Ներկայ տեղեկագրոյ եզրակացութեան թիւ 1 մասին համամիտ ենք, իսկ թիւ 2 մասին գալով, Աւետիս Սուրէնեան էֆ.ի արարքը զէթ մեղադրելի համարուի բայց ազգ. անհատ մը իր ընտրելիութեան իրաւունքէն զրկելու համար, իբր օրինական փաստ մը չեմ կրնար նկատել. ուստի կ'առաջարկեմ ընտրութիւնը վաւերացնել։ ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՐԻՆԵԱՆ

Ատենապետը նկատելով որ ժողովը մեծամասնութիւն չունի և կարելի չէ օրակարգին անցնիլ, տասը վայրկեան դադար տուաւ։ Սակայն դարձեալ մեծամասնութիւն չի գոյացաւ և ատենապետը փակեց ատենը ժամը 4ուկէսին։

ՔԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎՈՅ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Բաղաքական Ժողովը գումարուելով երէկ Զալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, հետեւեալ անօրինութիւններն ըրաւ։

1.— Տիգրան պէյ Աճէմեան հրաժարած էր Բաղ. Ժողովոյ անդամակցութենէն մէջ բերելով իր անձնական զբաղումները։

Ժողովը նկատելով որ Քեռթիպեան և Եսաեան էֆէնտիներն ևս կը բացակային միւս Վարչական Ժողովոյ նիստերէն, որոշեց Սահմանադ. 39րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն խնդրել յիշեալ էֆ.ներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ և մասնակցիլ Ժողովոյ աշխատութեան և յայտնելու այս մասին իրենց կամքը։

Իսկ Օօքթ. Աճէմեան պէյի հրաժարականի նկատառումը, Ժողովը վերապահեց Քեռթիպեան և Եսաեան էֆ.ներու պատասխանին։

2.— Ժողովը նկատելով որ Թաղերու մէջ կատարուած ընտրական գործողութեանց առթիւ անկարգութիւններ կը յարուցուին, այս մասին կարեւորը տնօրինեց և որոշեց պաշտօնական յայտարարութեամբ ծանուցանել։

3.— Տեղեկանալով որ Եէնիգարեւի մէջ Թաղ.Խորհրդոյաթիւ քուէատուփը բռնաբարուեր և անկարգութիւններ յարուցուեր են, յանդգնողներու մասին պէտք եղած պատիժը սահմանելու համար, որոշեց տեղական քննութեամբ մը ստուգել խնդրոյն վիճակը և այս աշխատութիւնը յանձնեց անդամակիցներէն Սուրէնեան և Ֆէրհատեան էֆէնտիներու։ Միւս կողմէ Ժողովը որոշեց յանձնարարել Տնտեսական Խորհրդոյ որ հրաժարեալ Թաղ. Խորհրդոյ հաշիւները քննէ փութով տեղւոյն վրայ և արդիւնքը տեղեկագրել։ Բոլոր այնմ հարկ եղածը տնօրինուելու համար թէ նոյն հաշուոց և թէ նոր ընտրութեան մասին։

4.— «Թիթանիք»ի ցաւալի աղէտին զոհ գացող ուղեւորներու մահուան քառասնից լրման առթիւ, Ժողովը պատշաճ դատեց որ հոգեհանգստեան պաշտօն մը կատարուի Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ մէջ՝ Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեան ներքև և այս հանդէսին վայելչապէս կատարման գործողութեանց հոգը յանձնեց Բերայի Թաղ. Խորհրդոյ։

5.— Ժողովը ուշադրութեան առնելով Հասան-Գալէցի Մէֆմէտ էֆէնտիի կողմէ Բասէնի Առաջնորդարանին դէմ յարուցեալ պահանջի խնդիրն և նկատելով որ այս մասին Կարնոյ Առաջնորդարանին միջոցաւ կատարուած քննութիւնը նպաստաւոր արդիւնք մը յառաջ չի բերեր խնդրարկուին յարուցած դատին, անհանգստանք թողուց անոր խնդիրը։

ԱՆԿԱԽՆԵՐՈՒ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. Ժողովոյ չէզոք երեսփոխանները, որոնք ո և է կուսակցութեան չեն պատկանիր, առանձին խմբակցութիւն մը կազմեցին «Անկախներու Խմբակցութիւն» անունով, որ երէկ, Ազգ. Ժողովոյ գումարումէն առաջ, Նիստ գումարեց Խորհրդարանին մէջ։ Այս նոր խմբակցութիւնը թէև մօտաւորապէս 30 երեսփոխան պիտի ունենայ, բայց ան այժմ նիստերուն ներկայ կը գտնուին և իրենց յանձնառութիւնը յայտնած են՝ Վահրամ Եպս. Մանուկեան, Գնել Վրդ. Գալէմքեարեան, Գրիգորիս Վրդ. Պալագեան և Արբահամ Տ. Յակոբեան, Արթաքի Սարաֆեան, Ա. Գասպարեան, Ա. Ալպօյաճեան, Ե. Օտեան, Լ. Տէմիրճիպաշեան, Օօքթ. Եաղուպեան, Հ. Պէկեան, Հ. Ամատուր, Տօքթ. Թիւրեան, Ռ. Մարտիկեան, Պ. Փափազեան, Ս. Պէհրէեան, Տօքթ. Թէրզեան, Վ. Սուրէնեան, Վ. Մանուկեան և Տիգրան Նազարեան։ Երեկուան նիստին ներկայ էին 12 երեսփոխան։ Խմբակցութիւնը խորհրդակցութիւններ կատարեց և ճշդեց իր նպատակը, որ է Ազգ. Ժողովը գործունէութեան մղել և բառնալ բոլոր այն պատճառները որոնք անոր անգործութեան պատճառ կ'ըլլան։ Խմբակցութիւնը որ իր ներքին կանոնագիրը պատրաստած է, յաջորդ նիստին մէջ պիտի վաւերացնէ զայն։ Գլխաւոր պայման դրուած է որ օրակարգի խնդրոց վրայ նախնական խորհրդակցութիւններէ վերջ, խմբակցութեան կանոնագիրը ստորագրող անդամներուն 3(4ին որոշումը ո և է խնդրոյ մէջ, պարտաւորիչ պիտի ըլլայ, իսկ եթէ 3(4ի մեծամասնութիւն չգոյանայ այն ատեն ամէն ոք ազատ պիտի ըլլայ իր ուզած կերպով քուէարկելու։ Յաջորդ նիստին մէջ պիտի վաւերացուի կանոնագիրը և պիտի ընտրուին Դիւանն ու Լիտորը։

ԱԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Եէնի Կազէթա» կը կարծէ գնանալ թէ Սպարապետութեան և Դուժ-գարուի միջև 150 մէթր լայնութեամբ(.՝) պուլվառ մը շինելու ծրագիր մը գոյութիւն ունենալով, ազդարարուած է Հայոց Պատրիարքարանին որպէս զի ըստ այնմ պատրաստէ իր վերաշինութեան յատակագիծերը։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱԼԻՊԱՆԻՈՅ ԶԱՐԹՈՒՄԸ

Երէկ իրիկուն Մայիս 2 թիւով Սկիպէն հասած տեղեկութիւններու համաձայն, մէկ երկու օր է կարգը վերահաստատուեր է Ալեպանիոյ մէջ։ Ամէն նախազգուշական միջոց ձեռք առնուած է, արգիլելու համար ցաւալի նոր դէպքերու կրկնումը։ Պատերազմական վիճակի հրատարակումը մեծ ազդեցութիւն գործած է։ Շարժումին մասնակցած Ալեպանացիները վերջին պահուն զղջացած և կառավարութեան յանձնուած են, սակայն տակաւին կայ մաս մը որ չուզեր իր զէնքերը վար դնել։ Եաղուպայի մէջ ալ անդորրութիւնը վերահաստատուելու վրայ է։ Ապրիլ 30ի օրը հրոսախումբ մը կրակի տուած է պահակներու մը, որ պարպակը գտնուէր, անմիջապէս ժանտարմաները հասած են. սակայն հրոսակը չատոնց փախեր է, օգտուելով մթութենէն, այնպէս որ նոյն խումբը չատոնց փախեր է։ Հրոսախումբը այս կամ այն կողմը կը շարունակէ իր չահատակութիւնները, սակայն չնորհիւ զրկուած երկու լոկատներուն, յոյս կայ որ վերջի վերջոյ հրոսակները ձերբակալուին և կատարելապէս վերահաստատուի կարգը։ Իփէքի և Եաքօվայի Ալեպանացիները կը պահանջեն հետեւեալները. — Աշարի և արվառի տուրքը թեթեւցնել, անարժան պաշտօնեաները հրաժարեցնել և անոնց փոխարէն տեղական լեզուին հմուտ անձեր նշանակել. նախապէս իրենցմէ գրաւուած զէնքերը վերադարձնել։ Կառավարութիւնը այս պահանջումներ ընդունելու վրայ է, բացի վերջինէն։ Բայց Ալեպանացիները չեն բաւականանար ասով և ապահովութիւններ կ'ուզեն թէ տրուած խոստումները պիտի յարգուին։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Ռուս դեսպան Մ. տը Կիրս Բ. Դրան մատուցած է «ասօսէ»ն մը որ կը պարունակէ Ռուս վաճառականներուն պահանջումները, Ցարտանէլի փակման հետեւանքով իրենց կրած վնասներուն առթիւ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԿՐԷՏԷԻ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻՆ

Յունաստանի թագաւորը հեռագիր մը ղրկելով Կրէտէի նոր գործադիր ժողովին կը յանձնարարէ ձեռնպահ մնալ Մ. Վէնիզէլոսի կառավարութեան այժմու կացութիւնը դժուարացնող ամէն արարքէ և հետեւիլ անոր խորհուրդներուն։

Ա.Թէնք գտնուող կրէտացի երեսփոխանները կը մտադրեն պատուիրակութիւն մը յղել մեծ տէրութեանց ներկայացուցիչներուն մօտ բացատրելու համար իրենց հելլէն խորհրդարանը մտնելու անհրաժեշտութիւնները։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԶԱՐԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Սոֆիան «Մէջ» թերթը կ'ըսէ թէ Զարը պատասխանելով Ֆէրտինանտ թագաւորին կողմէ, այս վերջինոյն յորելեանին առթիւ Սոֆիա գալու հրաւէրին, յայտարարած է թէ չկրնար ընդունիլ հրաւէրը պալքանեան արդի կացութեան պատճառաւ։ Զարը իրեն վերապահած է ճամբորդութիւն մը կատարել դէպ ի Սոֆիա յառաջիկայ տարւոյ ամրան։

ԻԹԹԻՀԱՏԸ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Իտալացիները Հռոդոս ցամաք ելլելէ անմիջապէս ետք ինքնութիւնն հաստատելով դերի տարած են 200 իթթիհատականներ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 17 Մայիս.— Երեսփ. Ժողովը ընդունեց երկրորդ ընթերցումով պետութեան և եկեղեցիին անջատման օրինագիծը Կալլէսի երկրին մէջ։

ՊՈՒԷՐԼԷ, 17 Մայիս.— Հրդեհ մը ծագեցաւ Մօրնի նաֆթի հորի մը մէջ և ծաւալեցաւ ուրիշ հինգ հորեր։ Օդը հանդարտ ըլլալով կարելի եղաւ հրդեհը սահմանափակել։ Վտանգը արդարեւ շատ մեծ էր, որովհետեւ շրջականներուն մէջ 100 հորէ աւելի կայ։ Անձ մը մեռաւ և ուրիշ մըն ալ վիրաւորուեցաւ հրդեհին մէջ։

ԲԱՐԻԶ, 17.— «Էքս տը Բարիս» կը հաստատէ թէ Մ. Մ. Սասոնօֆ և Իզվոլսքի կը պահանջեն Բեռերսպուրկի ֆրանս. դեսպան Մ. Լուիի յեռս կոչումը։

Մ. Սասոնօֆ կը գանգատի մանաւանդ որ տերութեանց միջնորդութեան և արեւելեան քաղաքականութեան մասին իր ծրագիրները Բարիզ չեն հաղորդուած Մ. Լուիի կողմէ։

ԼՈՆՏՈՆ, 17 Մայիս.— Քաղաքական շրջանակներու մէջ խօսքի կը մեկնեն Վիլհէլմ կայսեր կողմէ Սթրազպուրկի մէջ արտասանուած խօսքերը։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Միացեալ	Օսմ. Ռ.	97.31	
Ամէնէն բարձր գին	»	97.33	
Ամէնէն վար գին	»	97.33	
Բուլգէի երկաթուղի	Ցրանք	204.50	
Ամէնէն բարձր գին	»	205.12	
Ամէնէն վար գին	»	205.—	

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Մայիս 1912

Ցրանս. Բանք	93,90
Օսմ. Միացեալ	90,42
Օսմ. Երկաթուղի	206,50
Պանս Օթօման	693,—
Պալիա Գարատյրն	379,—
Թրանսվալ	—

ԼԷՕՆ ԳԱՇՈՒՆ

ԵԷՆԻՋԷՐԻ ՀԱՍԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զ.

ՄԱՏՆԻՋ ԽԱՑԻՐ ՊԷՑ

Պատին չատ մօտերն էինք. ատրճանի մը նշանառութեան հասողութեան չափ, և որոշապէս կը տեսնէինք միջնաբերդը, որուն տակէն կ'անցնէինք, զորք քարերով չինուած կոնը, պատնէշներու սև ու դեղին վիմաշարը, մէջի մզկիթին կապտորակ կապարէ գմբէթը, երկու քառակուսի աշտարակները, ութը կլոր աշտարակները, ջնարակուած թրծադիւսէ չեղանկիւն զարդերով, եւն.։ Սակայն ի զուր չէնքին վրայ դրօշակ մը կը փնտռէինք. զէնք մը, զինուոր մը չկար մէջտեղը. պատին ներսը պարապ էր, քաղաքը համր ու անկենդան։ Եւ սակայն, դաղտնապէս մեզի կը դիտէին. որովհետև երբոր դէպի հարաւ ուղղուեցանք, թրմբուկներու ձայնը առինք, պատին ետևէն և յանկարծ երեք ոսկեզօծ գնդակներ երևցան պզտիկ մինարէի մը գագաթը, որ պատէն վեր կը մնար։

Անմիջապէս մեզի առաջնորդող պէյերու ճամբան դարձուցին. և չիտակ դէպի դուռ մը քալեցինք։ Կամրջակը վար իջեցուցուած էր. երկու պահակներ, դրանը առջև կեցած՝ տեղերնին դէպի վար դարձուցած կեցեր էին, և փոսէն քսան քայլ հեռաւորութիւնն իսկ չէր մնացեր, երբ յանկարծ թմբուկը զարկաւ. տասնի չափ մարդիկ, երկայն թեղանիքներով, որոնց մէջ կը գտնուէին նաև երկու հոգի, գլուխնին աւելորդի կոնաձև բարձր գլակ մը և ուրիշ մըն ալ մարգարէի սերունդէն եղողի յատուկ կանանչ փաթթոց մը, դրանը առջև երևցան. ասոնք մինչև կամրջակը յառաջացան, ուր կանգ առին ձեռքերնին կուրծքերնուն վրայ խաչաձև։ Մարդ մը, զինուորական գլխանոցով, բայց անզէն, և հագուստը զօտին մէջը չամփոփուած, անոնց մէջտեղը անցաւ և կամրջակին ծայրը կանգ առաւ. մէկ ձեռքովը մէկ մասը կարմիր ճերմակ դրօշակ մը բռնած էր, նաև սև կիսակուստեղ մը, Մամլուք պէյի մը զինանշանը, իսկ միւս ձեռքովը կը բռնէր ծալլուած դրօշակ մը։ Մեր հեծելազօրքը անկէ տասը քայլ հեռու էր միայն. երբ մերինները մօտեցան, այն ատեն Մամլուքներու դրօշակը ձիերուն ոտքին տակը նետեց, և մէկ հարուածով քակեց միւսը դայն դէպի վեր բարձրացնելով։ Անմիջապէս հարիւրաւոր գլուխներ երևան ելան որմածակերէն. թմբուկներ, փողեր սկսան հնչել պատին եւ կամարին տակը։ Տասներկու կրօնականները միաբերան գոչեցին.

—Ալլահ էքպէր, փատիշահ Սէլիմ եաշա՛։

Մենք ալ նոյնը կրկնեցինք։

—Ալլահ էքպէր, Սուլթան Սէլիմ պէն եաշա։

Մեր դէմը պարզած դրօշին կապոյտ ու կարմիր, Օսմանեան փառապանծ դրօշն էր։

—Ոյ՛նչ մարդակոյտ մը քսաւ Մէհմէտ խօսքը անոնց ուղղելով, կնկան պէս վախկոտ։

Գարա Ալին ուսերը թօթուեց.

—Հալէպի Զէյէպիները աւելի կը սիրեն վարդապուրի հոտը քան վառօդինը։ Բայց անոնց մէջն ալ մարդեր կային։

— Այո՛, մասնիչ մըն ալ կար, պատասխանեց Մէհմէտ, գլուխը երերցնելով և դէպի հեռուն ուղղելով աչքերը այն պէյերուն վրայ, որոնք ձիով կը քալէին մեր առջևէն։

—Է՛յ, լռեցէք, կառքին մէջ խօսիլ չուզեր, ըսաւ Ալէմտարը։

Գարա Ալի շրթունքները խածաւ եւ ձախ ձեռքին վրայ խաղցուց դրօշը։ Բոլոր ընկերները խնդալ սկսան, մինչեւ անգամ Ալէմտար Մուրատը։

Մեր բէխը մեզի ձգեր և պէյերուն հետը մէջտեղը ձիով կը պտտուէր։ Երկու շարք սպաներուն մէջտեղէն երբեմն երբեմն կը տեսնէի իր լայն կլոր կռնակը, կարմիր ծոծրակը, ներկուած մօրուքով Մահմուք պէյին քովն էր։

Անտարակոյս, անիկա հրահանգներ կը ստանար, որովհետև ուեսայ որ հլութիւն յայտնող ձեւով մը ձեռքը գլխուն տարաւ և յետոյ անմիջապէս մեր մօտը փութաց։

Այդ պահուն մենք միջնաբերդին մուտքին մօտերը հրապ սրակ մը հասեր էինք։

Այս հրապարակին մէկ քովը ճերմակ քարերով մզկիթ մը կար. սրաձեւ կամարները կը բացուէին միւս կողմէն պազարի մը վրայ։ Մեր դէմը, քարէ կամուրջ մը, երեք կամարի վրայ, միջնաբերդին փոսը կը կցէր, և պզտիկ գառիվերով մը, դէպի գորչաքար կոնին երկայնքը կը յառաջցնէր։ Քարէ կամուրջը մէջ տեղէն կըտրուած է, փայտէ ընթանցով մը, և հրապարակին վրայի կողմէն իբր արգելք ունի չինուած մը, ամէն կողմէն մարդախողխող զէնքերով սպառազինուած։

Փայտէ ընթանցը վերցուած էր. ամէն աշտարակի վրայ զինուած պահակներ կային, դուրը գոց էր։ Այս դրանը վրայ խոշոր գամեր, կարուած երկաթի զարդեր և երկրին սուլթաններուն զինանշանները կային։

Կամուրջին գլուխը գոցող չէնքին դուռը բաց էր։ Հոդ էր որ մեր բէխը մեզ կեցուց և ինքն ալ ոտքը գետնը դրաւ։ Ձիդ այդ պահուն «միւեզզին»ները ակսան մեր չատ մօտէն պոռալ աղօթքը։ Մենք ալ չուկային վրայ նայող մեր սրաձեւ կամարներուն տակ նոյնը ըրինք։

Պէյերն ու իրենց հետեւորդները ճամբանին չարունակելով չուկան մտան, եւ անոր չուքուռ մասերուն ներքեւ անհետ եղան։ Հեռուէն, հրապարակէն, քանի մը հարիւր հոգիի չափ բազմութիւն մը մեզի կը դիտէր, ատենցմէ ոմանք մզկիթներուն տակը նստած և ուրիշներ չուկային պատերուն քովնքն էին։

Մեր բէխը սրաձեւ կամարին դիմացը կազմ ու պատրաստ երկու ատրճանակիր կեցուց. աքընճիներն ալ փոսին բերանը կանգ առին չարքով, նոյնպէս պատրաստ։

(38) Թարգմ. ՀԱՅԿԱՆՈՇ ՄԱՌՔ

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՄԻԱՅՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՄԸ

ԱՆՈՐ ՈՐ ԿՈՐՄՆՑՈՒՑԱԾ Է ԻՐ ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆՈՆՑ ՀԱՄԱՐ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՏԱՌԱՊԻՆ ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹՈՒՆԷ, ես պատրաստած եմ դեղ մը, որ կը բերէ ուրախութիւն և յոյս։ Ես ունիմ հրաշալի դարման մը անոնց համար որոնց չի դերը բոլորովին քայքայուած են դէշ ունակութիւններու հետեւանքով կամ անոպատ պարագաներու ազդեցութեան տակ։ Որպէս «ԱՄՐԻԹԱ» դարմանին հնարիչը՝ ես պարտք կը սեպեմ հնարաւորութիւն տալ ամէն մէկ անկարող և ջղային մարդոց փորձել զայն բոլորովին ձրիաբար, և երջանկութիւն անոնց որոնք լուսեան կը տառապին։

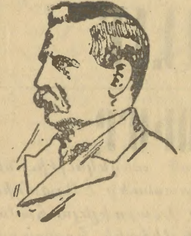

Իմ դարմանս բարիք մը ըն է ամէնուն, որովհետև ան կը վերականգնէ առողջութիւնը և ոյժը, բայց մանաւանդ պիտանի է հոն՝ ուր պէտք կայ զօրացնելու սեռական գործարանները, դարմանելով ամբողջ ջղային սիսթէմը։ Ան կ'իրարկոի մեծ յաջողութեամբ հոն ուր անկարողութիւնը երևան եկած է իբրև հետեւանք ոգեղէց ընպելիներու, ծխախոտի չարաչար գործածութեան, թղթախաղի, սեռական չափազանցութիւններու, ինչպէս նաև այնպիսի ծածուկ և դէշ սովորութիւններու որոնք մեծ կը պատճառեն սեռական կարողութեանը։ Սեռական և ջղային սիսթէմի վրայ մեծաւոր ազդեցութիւն գործող դէշ սովորութիւններու թուին կը պատկանի նաև թանձր թէյի կամ սուրճի չարաչար գործածութիւնը, ինուանի պակասութիւնը, և այլն։ Անոնցմէ չատերուն, որոնք թէև ոյժմ կանոնաւոր կեանք կը վարեն, բայց լուսեայն կը տառապին պատանեկութեան սխալներէ, իմ դարմանս չուտով կուտայ այն երջանկութիւնը, որուն կը ձգտին այնքան բուռն կերպով։

«ԱՄՐԻԹԱ»ն պիտանի է ամէն տարիքի մարդոց համար։

«ԱՄՐԻԹԱ»ն աղբիւրն է ապագինման։

ԿԸ ՂՐԿՈՒԻ ԶՐԻԱԲԱՐ

Ան ուժ կուտայ սեռական գործարաններուն, նոր կենսականութեան մը համար։ Այն անհաճոյ նշանները, որոնք երևան կուգան անկարողութեան հետեւանքով, բոլորովին կ'անհետանան, չի մնար այլեւ ծանրութիւն մը գլխուն մէջ, անհանգիստ քուն, առուղութիւն կը ներշնչէ։ Ով որ յուսահատութեան մէջ ինկած է, կրնայ գրել ինձ, կատարելապէս վստահ ըլլալով թէ ես պիտի ղրկեմ իրեն այն դարմանը որ նորէն ոյժ և կարողութիւն պիտի պարգեւեն իրեն։ Այդ դարմանին գործածութեան ընորհիւ գուք ձեզ 10էն 30 տարի աւելի երիտասարդացած պիտի զգաք։ Ով որ իրեն դիմէ կրնայ վստահ ըլլալ թէ լիովին քօրէթի վերաբերումի մը պիտի հանդիպի իմ կողմէս։ Պէտք է միայն նամակ մը գրել, ներփակելով երեք հատ մէյմէկ դահեկանոց նամակադրոյշ (փուլ) թղթատարի ծախքերու համար։ Ես կը ղրկեմ փորձի համար «ԱՄՐԻԹԱ», խնամքով փաթթուած, այնպէս որ ոչ ոք կրնայ իմանալ թէ ինչ է ձեր ստացածը։ Ինձ ուղարկուած բոլոր նամակներուն գաղտնապահութիւնը կ'ապահովեմ։

Մի՛ յետաձգէք և արհամարհանքով մի՛ վերաբերիք դէպի իմ առաջարկս, այլ փութացէք օգտուիլ պատեհ առիթէն, դարմանուելու համար։

Բարեր կ'ըսէ. «Այնուս մի՛ տառապիք, դրեցէ՛ք ինձի, և կը ստանաք այն՝ ինչ որ կը փնտռէիք»։ Հասցէ՝

ԿՕՐԱՆԻՕ ՔԱՐԹԷՐ. Հատուած. Թիւ 5. Ղալաթիա, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, 4, Կ. Պոլիս։

ՊԻՐԻՆՃԻ ՏԱՒՐԷՏԷՆ

Պիրինճի տարբէ սախլինմէքի էժլաքտան արտնրան վէ միթէսարբիլարա պատ պուլնան բուսումը թէնվիրիյէ իլէ միսթէէֆիրլէրէ բաձի օլան թանգիճիյէ իչուն մուգատէմա թէվզի խիլէն իխպարնամէյլեր իւզերինէ տարբէ թասֆիյէ մէէլիսինճէ վէրիլէն դարարլարը միսէզամին էպլինամէլեր պաղը ասահը էմլոզիյէ վէ միսթէէֆիրլերին էգամէթկեհլարը մալիսմ օլամամբնտան տօլայը բէյաերբէյ մուգիմլերէ թէվտի վէ եսիստ էմլոքնը միմնասիպ ժանալէրինէ թաալիզ խիլմէքտէ օլարաղնտան միստոէթը գանանիյէսի զարճնտա լսթինաճ իթմէք իւզրէ քէյֆիյէթ ալէգատարանա լան օլուսուր։ 26 նիսան 328 7—6

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիոյ. — Քամանտոխան։

Պոլսոյ գործակալութիւն.— Գաթըրճը-օղլու բաստէին դիմաց Ալիր էֆ. Քիւթիպկանէ փողոց։

Պոլսոյ գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաեւ զանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն. ինչպէս և տրաստահմանի համար։

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԱՆԿԼՕ-ՀԱՅ

ՓԱՓԱԶԵԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

1136 էջ 800 ՊԱՏԿԵՐ

Արժանացած հանգաստային դնահատման, եղական և անմրցելի իր տեսակին մէջ անգլիերէն հոմանիշներ. գիտական բառերու ճոխ մթերք. մասնաւոր յաւելուածներ միակ վստահելի բառարանը. գին լսթանկագոյն 60, կիսակաշի 65. փոսթի ծախքով 65 և 70 դահեկան. հայ ուսանողաց զուհաղուցիչ զեղչ. դիմել հեղինակին՝ Զ. Տ. Ս. Փափազեան, Կ. Պոլիս, Պայազիտ Հաուս։

ՏՈՔԹ. ԹԱՇՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԻՏ

ԱՐՏԱՔԻՆ, ԾՆՆԴԱՄԻԶԱԿԱՆ ԵՒ ԿՆԱՆՑ ԱՒՏԵՐՈՒ

Նախկին Օգնական ուսուցիչ Օսմ. Բժշ. Կ Հիւանդանոցի

Գիտական ամենավերջին մէթոտներով կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ամէն տեսակ մորթային, ծննդամիզական և կանանց ախտերը, ցերմամիզութիւն երիկամներու, միզամանի եւ այլ հիւանդութիւնները, ելեկտրաբուժութեամբ՝ սերմնահոսութիւնը, անկարողութիւնը, երազարտաքին։ — (606)ի ՍԱՀՎԱՒՍԱՆԻ ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱԶԼ ՄԻԶՈՑՆԵՐՈՎ ՖՐԱՆԿԱՖՈՐԻ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ. մէջի, արեան, խուսի, քիմիական և մանրէաբանական քննութիւն։ Դարմանատունն է Պայազիտ, փոսթահանէին դէմ Սինէմեան դեղարան ամէն օր, կէս օրէն վերջ և երեկոները Գում Գաբու, Լ. Պետրոսեան դեղարանը։

ԱՂԲԱՏՆԵՐԸ ԶՐԻ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ—ԴԵՐՁԱԿ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ

ՊՈԼԻՍ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՑ ԽԱՆ, ԹԻ 26, ՕՈՕՉՅԻ-ՊԱՔԻ ԴԷՄԸ

Ամէն անոնք որ կ'ուզեն ճաշակաւոր հագուստ, թո՛ղ փութան դիմել Եդուարդ Տանցիկեանի գործատեղին, ուր հասած են արդէն ընտիր կերպասներ և ուր կը պատրաստուին ճաշակաւոր և անթերի հագուստներ, ամենավերջին նորաձեւութեանց համաձայն։

Առաջին այցելութիւն մը պիտի բաւ գաղափար մը կազմել այս նոր հաստատութեան ճաշակի գերազանցութեան վրայ։

Դիմեցեք Պոլիս, Ճէլալ պէյ խան, Թիւ 26։

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

150,000 ՖՐԱՆՔ ՎԱՍՏԱԿԵԼ

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՓՐԷՏԻ ՖՈՆՍԻԷԻ

ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹ ԴՆԵՑԷՔ

Մեր ամենուս ծանօթ Եգիպտական Քրէտէի Ֆոնսիէի պարտաթուղթերուն նման և սակայն զինը, ոսկի դրամ, 200 դահեկան փոքր գումար մը ըլլալով հանդերձ՝ վիճահանութեան թիւերը անոնցմէ չատ աւելի է, այսինքն՝ ճիշդ 2000 թիւերու պարգև կը չահեցնէ։ Երկու ամիսը անցած մը ստորև նշանակուած թուականներուն վիճահանութիւն տեղի կ'ունենայ։ Վիճահանութիւնները Ամսթէրտամի մէջ՝ ժողովուրդին ներկայութեանը և նոտարի մը հսկողութեան ներքև կը կատարուին։ Թուրքիոյ մէջ Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէի դրամատուն չգտնուելուն՝ տոմս պարտաթուղթերը ամէն ատեն Ընկերութեանս մատնել կարելի է։ Վիճահանութեանց մասնակցելու իրաւունքը ամբողջովին վերապահելով հանդերձ՝ տարեկան միմիայն 100ին 6 տոկոսի մը փոխարէն պարտաթուղթը աւանդ ձգելով մէկ ոսկի առնել կարելի է։

Կալուածի փոխանցումով երաշխաւորուած Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէ պարտաթուղթերուն 200 դրչ. ոսկեդրամ վճարելով զնեցէք և այսպէսով 68 տարի ուրիշ որևէ դրամ չի վճարելով՝ տարեւցուցուած մեծ պարգեւներէն մէկուն պիտի արժանանաք։

Քրէտի Ֆոնսիէ Հոլանտէի պարտաթուղթերուն վիճահանութիւնէն չահուելիք տարեկան մեծ պարգեւները ասոնք են.

2 Փետր.	1912	100,000 ֆր.
2 Ապրիլ	1912	75,000 „
2 Յունիս	1912	150,000 „
2 Օգոստ.	1912	125,000 „
2 Հոկտ.	1912	62,500 „
2 Դեկտ.	1912	250,000 „

ՑԱՌԱՋԻԿԱՑ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ 150,000 ՖՐԱՆՔ Է

Ասոնցմէ զատ մեծ քանակութեամբ և հազարաւոր ֆրանք չահող պարգեւներ ալ կան։

Գնումի և տեղեկութեանց համար՝ Ղալաթիա, Մէրճէլանի փողոց, Հուրիյէթ խան, Թիւ 13—15, Օսմանեան Բօսանտիթ ընկերութեան դիմեցէք։ Գաւառներէ և արտասահմանէ, պարտաթուղթի փոխարէնը՝ չէք կամ ծանրաբեռնով զրկելու է և ապրպարքը իսկոյն կը զրծադրուի։ 4—12

ՄԵՐ ԳԱՃԱՒՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՒԵՏԻՍ

ՆՈՐ ԽԻՍ

Մօհամէտ Ալի պէյի կողմէն հնարուած և Արքունի Նախկին դեղագործ Լիւմէնիսիի մէջոցաւ պատրաստուած հմայաւաւոր ԱՆԻՍՈՆ ԽԻՍԸ Պահէք Գարու, Գասապեան դեղարանը և Ենի ճամի, Մօհամէտ Քեալամի պէյի դեղի մթերանոցը, ինչպէս նաև բոլոր դեղարանները եւ մթերանոցները կը վաճառուին։ Պոլսոյ մէջ գինն է 5 դրուշ։

ՏՕՔԹՕՐ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱՊԻՊԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԻՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄՈՐՔԱՑԻՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, Շիշլի, Օսման պէյի գաղինոյին մօտ, Անանեան աբարթմանի իր յարկաբաժնին մէջ

Արանց և կանանց ծննդամիզական և

ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Երկար տարիներ զանազան հիւանդանոցներու մէջ պաշտօնավարելով, իր ստացած փորձառութեամբը բժշկական նորագոյն մեթոտներով կարճ ժամանակի մէջ կը բուժէ ֆրանկախտը, ցերմամիզութիւնը, սերմնահոսութիւնը, առնական անկարողութիւնները, բրօսթաթի եւ միզամանի, ինչպէս նաև ստամոքսի, սրտի, թոքերու, աղիքներու և երիկամներու հիւանդութիւնները և զանազան յատուկ վէրքեր։

Բացի կիրակիէ, ամէն օր կէս օրէն մինչև երեկոյ կը գտնուի Սիրքէճի, Թրամվայ ճատտէսի, չոգեկառքի ելքի դրան կիցը, իր մասնաւոր դարմանատան մէջ։

Իսկ առաւօտէն մինչև կէս օր հիւանդ կ'ընդունի Կէտիք Փաշա, Պալի Փաշա եօզուշը, Միւսկիմ փողոց, Թիւ 6 իր բնակարանը, նաև մօտակայ վարուժ էֆ. Աբասուրեանի դեղարանը և ուր Զորեքշաբթի, կէս օրէ առաջ Ֆրի։

SANTAL LAGROZE

SALOL

Մաքուր գինարբի թեթեւցուցիչ ներքին դեղ մը կրկնակի ազդեցութեամբ

Մաքուր գինարբի թեթեւցուցիչ ներքին դեղ մը կրկնակի ազդեցութեամբ

Լաբորատորիա Լագրոզ եւ Լեռոյ, 19, Rue Pierre-Nicole, 19, Rue Philippe-de-Girard, PARIS.

ՏՔԹ. Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԻՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Արանց և կանանց ծննդամիզական և

ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Երկար տարիներ զանազան հիւանդանոցներու մէջ պաշտօնավարելով, իր ստացած փորձառութեամբը բժշկական նորագոյն մեթոտներով կարճ ժամանակի մէջ կը բուժէ ֆրանկախտը, ցերմամիզութիւնը, սերմնահոսութիւնը, առնական անկարողութիւնները, բրօսթաթի եւ միզամանի, ինչպէս նաև ստամոքսի, սրտի, թոքերու, աղիքներու և երիկամներու հիւանդութիւնները և զանազան յատուկ վէրքեր։

Բացի կիրակիէ, ամէն օր կէս օրէն մինչև երեկոյ կը գտնուի Սիրքէճի, Թրամվայ ճատտէսի, չոգեկառքի ելքի դրան կիցը, իր մասնաւոր դարմանատան մէջ։

Իսկ առաւօտէն մինչև կէս օր հիւանդ կ'ընդունի Կէտիք Փաշա, Պալի Փաշա եօզուշը, Միւսկիմ փողոց, Թիւ 6 իր բնակարանը, նաև մօտակայ վարուժ էֆ. Աբասուրեանի դեղարանը և ուր Զորեքշաբթի, կէս օրէ առաջ Ֆրի։

ԷՕՔՍԻԻՐԷՆԼԷՐԷ

ԳԱԹՐԱՆ ՀԱԳԳԸ ԷՔՔԻՒՄ

Էվրոպատան կէլէն գաթրան սուլարընրն քեֆֆէքսինէ էգհէր ճիւրաճահ վէ լաթիֆ օլուպ, միյտէյի գաթիէն պոզմազ։

Մէջհուր օսմանլը վէ էճնէպի թապիպլէրին մաղհարբ թագտիրի օլտուղը կիպի, էգեիւմէ միւթէվէֆա տոգթ. Խորասանճեան էֆենին թագտիրնամէսիյէ բիւճհանիյէթի թասվիպ վէ Մէքթէպը Թրպիյէի Շահանէ տախի թաստիգ էյլեմիշ տիր։ Պրիւքսէլ սէրկիսինտէն ալթուն վէ կիւմիւշ միտալիայա նայիլ օլտուղը կիպի, Պրուսա սէրկիսինտէն տէ ալթուն միտալիայա նայիլ օլմուշ տրը։

Իսկիլճէէք սու տէրունտնէ պիր գանվէ գայրը աթըլտրգտա, պուլարդ խասթալզարտան վրգայէ վէ մուհաֆազա իտեր։

Կէօյիւս նեղէյէլերինէ, էօքսիւրիւքլերէ, էնֆլուէնցայա, պրոնշիթիլերէ, նէֆէս տարլըղընա, վէրէմին պաշանկըճլարընա, տէրի խաստալզարընա և իտրար եօլու բահաթսըզլըղընա ֆիտէպախշ տրը։

Սթամպօլտա մէջհուր տէքօ վէ էճզախանէլէրտէ պուլունը։

Ուսուսի տէքսը եէնի Բօսթախանէ գարշըսընտա օսմանլը էճզախ Թրպպիյէ տէքսը տրը։

Սթանպոլտա ֆիյաթը 5 դրուշ տրը։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԶՐԻ

ՏՈՔԹ. ՊԷՔԵԱՐԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ, ՇԲՋԱՆԱՒԱՐՏ ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՍԱՐԱՆԷՆ

Մասնագէտ ծննդամիզական գործարաններու, գաղտնի հիւանդութեանց և մանկաբարձութեանց

Տասն եւ հինգ տարի չարունակ Բարիզ Նէքքէր-Պոօքա, Սէն-Լուի և Լաբի-Պուազիէի հիւանդանոցներու մէջ գործելով, իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած է ուխարանէյկ բուօֆէսօռ Ալպառան, Կիւիսն, Բօձի Հալբօ և Հարթմանի առաջնորդութեամբ։

Միքռօսքօբիք լուրջ քննութենէ մը վերջ նորագոյն մեթոտով չատ կարճ ժամանակի մը մէջ և արմատապէս կը գտրմանէ հին և նոր ջերմամիզութիւնը, կուտ միիթէը, միզարգելութիւնը, միզամանի, երիկամունքի և արգանդի ամէն տեսակ հիւանդութիւններու։

Միզամանի և երիկամունքի քարերը և աւազը կ'անհետացնէ մեծ դիւրութեամբ և ՍԻՍԹՕՍԿՕՐԻ և ԼԻԹՕԹՐԻՍԻՒ միջոցաւ։

Բիչ օրէն կը կորսնցնէ միզանցքի նեղութիւնը, միզարգելութիւնը և արգանդի միզոցութիւնը (ԷԼԷԿՐՈՒՕԼԻՋ ԼԻՆԷՕ-ՍԻՒՐՐԻԼԷՆՈՎ) մասնաւոր դեղերով և ի պահանջել հարկին, ելեքտրականութեամբ կը բուժէ ամէնէն յուսահատ անկարողութիւնը և կը կատարէ ամէն տեսակ վիրաբուժական գործողութիւններ. ի մի բան, ջնորհիւ իր նորահնար գործիքներու հաւաքածոյին, կը յաջողի դարմանել ամէնէն յուսահատ և ամէնէն դժուարին հիւանդութիւնները։

Գալով հին և նոր գաղիական ախտին, կրնայ արմատապէս բուժել 606ի ներարկումով որ անձամբ ուսումնասիրած է Ֆրանքֆորթի, Պերլինի, Վիեննայի և Բարիզի լաբորատորիաներուն մէջ։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր իր բնակարանը առաւօտեան ժամը 9էն 4. Բերա, Զաքսաք փողոց Թիւ 4-5, Թաշճեան աբարթման. բացի հինգշաբթի կէս օրէ վերջ և կիրակի։

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹ. Խ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

1908 թուականին ի Բարիզ, Սէն-Լուի և Նէքքէր հիւանդանոցներուն մէջ կատարելագործելով իր մասնագիտութիւնը, արժանացած է մէկ քանի «սերթիֆիքա»ներու։ Այս անգամ ալ Էրլիխի դեղին «606» վերջին նորագոյն գրութեամբ արեան մէջ ներարկումը, Վիեննայի, Բարիզի և Պերլինի հիւանդանոցներէն զատ մասնաւորապէս Ֆրանքֆորթի Էրլիխի դարմանատան մէջ մօտէն ուսումնասիրած ըլլալով յաջողութեամբ կը դարմանէ ֆրանկախտը, մորթի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները, ինչպէս նաև հին և նոր ջերմամիզութիւնը առանց հետք մը ձգելու։ Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր բացի կիրակիէ, Պահէք Գարու, չաքրատաճառ Հաճի Պէքիրի կից, Եալտրդ խան Թիւ 8 դարմանատունը։ Մէջի և արեան ամէն տեսակ միքրօսքօբիք և քիմիական քննութիւնները ի հարկին կը կատարուին։

ՁԻՐ ԴԱՍ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթը 2 դաս, ամիսը 2 մէջիտ

Դիմել Ս. ԴԱՒԹԵԱՆԻՆ

Թիւ 18, Սեթեան խան, Մէլա Թաշի (Սուլթան Համամ)

ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԱԽՏԻ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄԷՆ

ԲՈՒԺՈՒՄ

ՏՔԹ. Յ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

Բրոֆէսոռ Էրլիխի վերջին անգամ զբաղած 606 Սալվարսան գեղերով կատարելապէս կը բուժէ հին և նոր գաղիական ախտերը, միմիայն մէկ ինժէքսիոնով. նաև կարճ ժամանակի մէջ կը գործածէ ջերմամիզութեան, միզամանի և երիկամունքի եւ բրօսթատի հիւանդութիւնները, ինչպէս նաև առնական անկարողութիւնն բոլորովին նոր մեթոտներով։ Իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի ամէն օր իր գործատեղին, Սիրքէճի, Թրամվէյի ճամբուն վրայ Ֆէպուս լուսանկարչական առաջին յարկը։ Տանոթ.—Ամէն տեսակ գործողութիւններ միզանցքի և արգանդի հիւանդութիւններու ի մասնաւոր խնամք։

ՏՈՔԹ Տ. ՃԷԶԱՒԻՐԼԵԱՆ

Բարիզէն վկայեալ մասնագէտ ջղային եւ մտային հիւանդութեանց

Կը դարմանէ ամենավերջին դրութեամբ եւ ելեկտրաբուժութեամբ կաթուածները, gdaralysies), մենգենմիդը (ménegite) իր տեսակները զանազանելով, ջղային ցաւերը, nevralgie faciales և nevral, ies siatiques, ինչպէս ձեռքի դողդողալը, սրտի բաբախումը, ջղային քարտինը. ջղային գիրութիւնը եւ ջղային նիհարութիւնը, տղայոց գիշերային մղգնացութիւնը, սերմնահոսութիւնը, առնական անկարողութիւնը, կը դարմանէ ուսնոտութիւնը՝ Բրոֆ. Շարքոյի դրութեամբ, ցնցաւորը (chorée) եւ զանազան ջղային եւ մտային գիդռութիւնը։

Կը գտնուի ամէն օր, բացի կիրակիներէ առաւօտեան մինչեւ երեկոյ Սիրքէճի կայարանի ելքի դրան կից իր մասնաւոր դարմանատուն.

ՄԻ՛ ԱՆՏԵՍԷՔ

ՇԱԲԻՐՕԿՐԱՖ ԱՆՈՒՆ ԳՈՐԾԻՔԸ

Շաբիրոկրաֆի մեքենայովքսաը վայրկեանի մէջ կարելի է 150 ընդօրինակութիւններ ընել ո՛ և է տեսակ գրութենէ մը։ Գինն է 175 դրուշ։

Աւելորդ է ըսել թէ Շաբիրոկրաֆը անհրաժեշտ գործիք մըն է բոլոր այն վաճառականներուն, դպրոցականներուն, բանախօսներուն որոնք կ'ուզեն ժամանակի մեծ խնայողութիւնով մը ամենաարագ կերպով ընդօրինակել իրենց գրութիւնները։

Անոնք որոնք կ'ուզեն մանրամասնութիւններ ստանալ Շաբիրոկրաֆի մասին, թող դիմեն հետեւեալ հասցէին. —

Պոլիս, Զիչէք Բազար փողոց, Գուրը զահվէճի խանին մէջ 20—24 թիւ, Ապրահամ Շէմթօվ որդւոց սենեակը։

Գաթալօկները ձրիաբար կը ղրկուին բոլոր փափաքողներուն։ 6—10